

**KETKÄ JÄÄVÄT SYRJÄÄN?
KUVAILEVA KIRJALLISUUSKATSAUS NUORTEN SYR-
JÄYTYMISESTÄ**

Nea Nyström
Kandidaatintutkielma
Sosiaalityö
Kokkolan yliopistokeskus
Chydenius
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2022

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Kokkolan yliopistokeskus Chydenius
Tekijä Nea Nyström	
Työn nimi Ketkä jäävät syrjään? Kuvaileva kirjallisuuskatsaus nuorten syrjäytymisestä	
Oppiaine Sosiaalityö	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika Kevät 2022	Sivumäärä 27+3
Tiivistelmä Kandidaatintutkielman aiheena on nuorten syrjäytyminen. Sosiaalityön näkökulmasta on ensiarvoisen tärkeää tarkastella syrjäytymistä yksilön hyvinvoinnin ongelmien kannalta. Syrjäytyminen voidaan määritellä yksilön heikkona integraationa yhteiskuntaan sekä yksilön syrjäytymisenä yhteiskunnan valtavirrasta. Tutkielman tarkoituksena on muodostaa kokonaiskuva nuorten syrjäytymisestä. Tämä kandidaatintutkielma on laadullinen tutkimus, joka on toteutettu kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Tutkielman teoreettiskäsitteelliseen viitekehukseen kuuluvat nuoruuden, huono-osaisuuden ja syrjäytymisen käsitteet. Tutkielman aineisto koostuu kolmesta tieteellisestä artikkelista, yhdestä tutkimusraportista, yhdestä nuorisotutkimusseuran tutkimuksesta ja kahdesta väitöskirjasta. Aineisto on analysoitu aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Kandidaatintutkielman tulosten mukaan nuorten syrjäytymiseen altistavia tekijöitä ovat puutteellinen kasvatus ja hoiva lapsuudessa sekä terveys- ja hyvinvointiongelmat. Tulosten mukaan syrjäytyminen liittyy ilmiönä koulutuksen ja työn ulkopuolelle jäämiseen, toimeentulotuen saantiin sekä päihteiden käyttöön ja rikolliseen käyttäytymiseen. Tämän kandidaatintutkielman perusteella on mahdollista lisätä ymmärrystä nuorten syrjäytymisen syistä ja siihen liittyvistä tekijöistä. Tutkielman tulosten perusteella syrjäytymisen syyt ovat monisyiset ja mikään yksittäinen ongelma ei aiheuta syrjäytymistä, vaan kyse on useimmiten kasautuvista ongelmista. Tulosten mukaan erityisesti toimeentulotuen saaminen sekä puutteellinen kasvatus ja hoiva lapsuudessa ovat yhteydessä nuorten syrjäytymiseen.	
Asiasanat: Nuoruus, syrjäytyminen, huono-osaisuus	
Säilytyspaikka: Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja Ohjaaja: YTM Mira Välimaa	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	NUORUUS, HUONO-OSAISUUS JA SYRJÄYTYMINEN KÄSITTEINÄ	3
2.1	Nuoruus ikävaiheena	3
2.2	Syrjäytyminen ja huono-osaisuus käsitteinä.....	4
2.3	Nuoret ja syrjäytyminen.....	5
3	TUTKIMUKSEN PROSESSI, TARKOITUS JA TOTEUTTAMINEN	9
3.1	Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset.....	9
3.2	Kuvaileva kirjallisuuskatsaus.....	10
3.3	Aineiston valinta ja rajauskriteerit	11
3.4	Aineiston kuvaus ja analysointi	11
3.5	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	14
4	TUTKIMUSTULOKSET	16
4.1	Syrjäytymiseen altistavia tekijöitä	16
4.1.1	Puutteellinen kasvatus ja hoiva lapsuudessa	16
4.1.2	Terveys- ja hyvinvointihaasteet	19
4.2	Syrjäytymisen ilmiöitä.....	20
4.2.1	Koulutus, työ ja toimeentulo	20
4.2.2	Päihteet ja rikollinen käyttäytyminen	23
5	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	24
6	POHDINTA.....	26
	LÄHTEET	28

LIITTEET

1 JOHDANTO

”Ett jää vähä pulkasta pois”, kuvaili työväenluokkainen tyttö Kajaanista kokemuksiaan taloudellisesta ja sosiaalisesta syrjäytymisestä Tolosen (2018, 233) tutkimusaineistossa. Nuorten syrjäytyminen on ollut viime vuosikymmenet kasvavana huolen ja huomion kohteena (Valtioneuvosto 2020). Ilmiö on edelleen ajankohtainen, koska tilastojen mukaan on todettavissa, että noin kolmesta kymmeneen prosentilla on kasautunut syrjäytymisen riskitekijöitä (THL 2021). Tietoa nuorten syrjäytymisestä on tärkeä tuoda esiin, jotta yksikään nuori ”ei jäisi pulkasta pois”. Kyösti Raunion (2006, 16) mukaan yhtenä sosiaalityön tehtävänä on työskennellä sosiaalista syrjäytymistä, alistamista ja leimaantumista aiheuttavien olosuhteiden poistamiseksi sosiaalityön kansainvälisten periaatteiden mukaisesti.

Nuorten syrjäytymiseen liittyviä tekijöitä on tärkeää ymmärtää, jotta nuorten syrjäytymistä pystytään ennaltaehkäisemään tehokkaammin. Ristikari, Keski-Säntti, Sutela, Haapakorva, Kiilakoski, Pekkarinen, Kääriälä, Aaltonen, Huotari, Merikukka, Salo, Juutinen, Pesonen-Smith & Gissler (2018, 10) mukaan huoli nuorten syrjäytymisestä ja työelämän ulkopuolella olemisesta on herättänyt paljon keskustelua vuosien saatossa, ja aihe on ollut 2000-luvulla useasti esillä yhteiskuntapoliittisessa keskustelussa. Tähän mennessä keskeisiä toimenpiteitä syrjäytymisen ehkäisemiseksi ovat olleet muun muassa Ohjaamotoiminnan aloittaminen ja Nuorisotakuun voimaantulo. Valtioneuvoston (2021) mukaan myös oppivelvollisuuden laajenemisen tarkoituksena on ollut lisätä koulutuksellista yhdenvertaisuutta sekä kohentaa työllisyysastetta ja koulutus- ja osaamistasoa.

Nuorten ja lasten syrjäytymisellä tarkoitetaan prosessia, johon vaikuttavia riskitekijöitä ovat muun muassa perheolosuhteet, irrallisuus koulukulttuurista, putoaminen koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolelle sekä elämänhallinnan ongelmat (Aaltonen, Berg & Ikäheimo 2015, 9). Pekka Myrskylän (2012, 2) mukaan syrjäytyminen tarkoittaa usein henkistä putoamista yhteiskunnan oletetun normaalin ulkopuolelle. Raunion (2006, 18, 27) mukaan syrjäytymistä tulee tarkastella sosiaalityössä yksilöiden, toimeentulon ja hyvinvointiin liittyvien ongelmien sekä yleisemmin yhteiskunnallisen osallisuuden näkökulmasta. Sosiaalityön näkökulmasta on tärkeää tarkastella syrjäytymistä yksilön hyvinvoinnin ongelmien kannalta.

Tämän kandidaatintutkielman tutkimustehtävänä on selvittää, mitkä tekijät ovat yhteydessä nuorten syrjäytymiseen. Tutkimuskysymykseni ovat: "Mitkä tekijät altistavat nuoria syrjäytymiseen?" ja "Mitä ilmiöitä nuorten syrjäytymiseen liittyy?" Tutkielmani tarkoituksena on muodostaa kokonaiskuva nuorten syrjäytymisestä. Tutkimusmenetelmänä on kuvaileva kirjallisuuskatsaus.

Kandidaatintutkielmani koostuu kuudesta luvusta. Johdannon jälkeen luvussa kaksi esittelen tutkielman teoreettisen viitekehyksen, jossa käsittelen nuoruutta, huono-osaisuutta ja syrjäytymistä käsitteinä sekä syrjäytymistä erityisesti nuorten näkökulmasta. Kolmannessa luvussa esittelen tutkielman prosessin, tarkoituksen ja toteuttamisen. Neljännessä luvussa esitän tutkimustulokset. Viides luku koostuu johtopäätöksistä ja kuudes luku pohdinnasta.

2 NUORUUS, HUONO-OSAISUUS JA SYRJÄYTYMINEN KÄSITTEINÄ

Tässä luvussa esitän tutkielmani teoreettiskäsitteelliset lähtökohdat. Käsittelen nuoruuden, huono-osaisuuden ja syrjäytymisen käsitteitä. Käsiteltäessä syrjäytymistä on tarpeellista määritellä mitä huono-osaisuus tarkoittaa, koska syrjäytymisen määrittelyssä huono-osaisuus tulee useasti esiin. Ilmiönä syrjäytyminen on merkityksellinen sekä yhteiskunnan että yksilön näkökulmasta. Tarkasteltaessa syrjäytymistä yksilötasolla siihen liittyy yksittäisten ihmisten kohdalla väistämättä sosiaalisia ongelmia ja niiden kasautumista. Näin ollen syrjäytyminen nähdään ilmenevän eri ulottuvuuksilla, kuten syrjäytymisenä työstä ja sosiaalisista suhteista. (Lehtonen & Kallunki 2013, 130.)

2.1 Nuoruus ikävaiheena

Tutkielman kannalta on olennaista käydä läpi mitä nuoruus tarkoittaa ja miten nuoruus määritellään, koska nuoruus voidaan määritellä monella eri tavalla. Yleisesti ottaen nuoruus määritellään ajanjaksona lapsuuden ja aikuisuuden välissä, mutta milloin nuoruus loppuu ja aikuisuus alkaa? Lain näkökulmasta alle 17-vuotiaasta maksetaan lapsilisää ja 18-vuotias on täysi-ikäinen (Tulokas & Laakkonen 2018, 76). Tarkasteltaessa Suomen nuorisolakia 1285/2016 nuoria ovat kaikki alle 29-vuotiaat. Myllyniemi ja Berg (2013, 14-17) tuovat esiin, että nuorten itsensä mielestä nuoruus alkaa noin 10-vuotiaana ja päättyy noin 20-vuotiaana. Tämä on tullut esiin nuorten vapaa-aikatutkimuksessa, jossa haastateltiin 7-29-vuotiaita. Tässä tutkielmassa määritän nuoret 15-29-vuotiaiksi, koska useammassa tutkielmani aineistossa nuorten syrjäytymistä on tutkittu tämän ikäjakauman mukaan.

Kehityksellisestä näkökulmasta nuoruus sijoittuu elämänkaarellisesti lapsuuden ja aikuisuuden väliin. Nuoruuden fyysisen kehityksen aikakausi alkaa murrosiästä. Kehityksen keskeinen päämäärä on autonomian saavuttaminen. Herkkyyskaudet fyysisessä kehityksessä sijoittuvat vauvaikään, varhaislapsuuteen ja varhaisnuoruuteen, jolloin muun muassa keskushermosto kehittyy. Tällöin aivot ovat erityisen alttiita ympäristötekijöille, kuten päihteiden vaikutuksille. (Marttunen & Haravuori 2015, 84.) Nuoruudessa tapahtuvat kehitysvaiheet ja elämänmuutokset altistavat nuoria moniin riskeihin, jotka voivat lopulta johtaa yhteiskunnasta syrjäytymiseen (MacDonald 1997, 1).

Autonomian saavuttamiseksi nuoruuteen kuuluvat erilaiset kehitykselliset tehtävät. Nuoruuteen kuuluvat muuttuva kehonkuva ja seksuaalisen identiteetin muodostuminen. Näiden lisäksi vanhemmista irtaantuminen ja turvautuminen sosiaaliin kontakteihin, kuten ystäviin erilaisissa kasvun ja kehityksen kysymyksissä, kuuluvat nuoruuteen. Ongelmat kehitystehtävien toteutumisessa vaikuttavat yksilöiden koko elämään ja niin edelleen myös heidän lastensa ja perheidensä elämään. (Aalberg & Siimes 2007, 67–68, 137–139.)

2.2 Syrjäytyminen ja huono-osaisuus käsitteinä

Saari, Eskelinen & Björklund (2020, 16) määrittelevät huono-osaisten tarkoittavan ryhmää, joka eroaa laadullisesti muusta väestöstä elintason, elämänlaadun ja elämäntavan suhteen. Syrjäytyminen voidaan määritellä eri tavoin ja sen nähdään koskevan yksilöitä, ryhmiä tai alueita. Syrjäytymiseen voivat johtaa ongelmat, jotka liittyvät työntekoon, elintasaan, kansallisuuteen, terveyteen, opetukseen, huumeidenkäyttöön, väkivaltaan ja sukupuolten väliseen eriarvoisuuteen. (Tuuva-Hongisto 2019, 8.)

Useiden tutkimusten mukaan huono-osaisuudeksi on määritelty tila, jossa yksilöllä on huono-osaisuuden osatekijöitä kahdessa tai kolmessa ulottuvuudessa (Raunio 2006, 29). Huono-osaisuus on määritelmänä moniulotteinen ja huono-osaisuuden syyt ovat moninaiset. Huono-osaisuus on mahdollista määritellä taloudellisten, henkisten, sosiaalisten ja emotionaalisten puutteiden mukaan. Yksilötasolla huono-osaisuus voi näyttäytyä subjektiivisena ja emotionaalisena kokemuksena. Rinnakkaiskäsitteitä huono-osaisuudelle ovat syrjäytyminen, köyhyys, turvattomuus ja marginaalisuus. (Törrönen & Vornanen 2002, 33-34.)

Poliittisesta näkökulmasta huono-osaisuudesta puhuttaessa viitataan usein työttömyyteen, köyhyyteen ja sairauksien kasautumiseen. Näin ollen huono-osaisuus voidaan määritellä siten, että se on valtaväestön hyvinvoinnista poikkeavaa hyvinvointia. (Kainulainen & Saari 2013, 22.) Huono-osaisuutta kuvaillaan laaja-alaiseksi ilmiöksi, jossa ilmenee elinolojen ja elämänlaadun puutteita sekä hyvinvoinnin

vajeiden kasautumista. Mikään yksittäinen tekijä harvoin selittää huono-osaisuutta. (Kauppinen, Saikku & Kokko 2010, 236–237.) Törrösen & Vornasen (2002, 35) mukaan huono-osaisuus voidaan tunnistaa syrjäytymiskäsitteen avulla niin, että syrjäytyminen nähdään huono-osaisuuden ilmentymänä.

Syrjäytyminen aiheuttaa inhimillisen hyvinvointivajeen yksilöille (Hilli, Ståhl & Merikukka 2017, 663). Raunio (2006,10) määrittelee syrjäytymisen yksilön heikkona integraationa yhteiskuntaan sekä yksilön syrjäytymisenä yhteiskunnan valtavirrasta. Myös Tuuva-Hongisto (2019, 8) määrittelee syrjäytymisen yksilön siteiden heikkoutena yhteiskuntaan. Syrjäytyneinä pidetään yleisesti ottaen henkilöitä, jotka eivät syystä tai toisesta pysty osallistumaan talous-, yhteiskunta- ja siiviilielämään tai joiden muut resurssit ovat riittämättömät. Tällöin yksilö ei pysty ylläpitämään samanaista elämäntasoa kuin yhteiskunnassa pidetään hyväksyttävänä.

Syrjäytyneisyys näyttäytyy yksilöiden tasolla kasautuneena huono-osaisuutena ja hyvinvoinnin ongelmina. Tällöin yksilön sosiaaliset oikeudet, kuten oikeus terveyteen, työhön ja koulutukseen tai asuntoon eivät toteudu. (Raunio 2006, 28, 46.) Syrjäytymistä pidetäänkin taloudellisten resurssien puutteen, yhteiskunnasta eristymisen sekä sosiaali- ja kansalaisoikeuksien rajallisuuden yhdistelmänä (Tuuva-Hongisto 2019, 8). Sosiaalityön eettiset periaatteet määrittävät yhdeksi oikeudenmukaisuutta määrittäväksi tehtäväksi työskennellä sosiaalista syrjäytymistä, leimautumista ja alistamista aiheuttavien olosuhteiden poistamiseksi. Arvolähtökohtana syrjäytymisen ehkäisemiseen ja osallisuuden lisäämiseen on ihmisen oikeus täysivaltaiseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Tämän vuoksi sosiaalityön tehtävänä on työskennellä välittömästi yksilöiden toimeentuloon ja hyvinvointiin liittyvien ongelmien sekä osallisuuden ratkaisemiseksi. (Raunio 2006, 16–17.)

2.3 Nuoret ja syrjäytyminen

Suomessa valtaosa lapsista ja nuorista voi hyvin, mutta osalla fyysinen, henkinen ja materiaallinen pahoinvointi kasautuvat (Tuuva-Hongisto 2019, 8). Osalle nuorista kasautuu jo lapsuudenperheessä ongelmia, jotka vaikuttavat myöhempään selviytymiseen. On todettu, että lapsuuden olosuhteet eivät kuitenkaan suoraan ennusta nuoren myöhempää elämänpolkua. Toisinaan syrjäytymisvaarassa olevat nuoret voivat tulla perheistä, joissa ei ole merkittäviä ongelmia. Toisaalta lapsuudessa ja nuoruudessa koetut ongelmatkaan eivät pakosti johda syrjäytymiskierteeseen. Haasteet jollain elämän osa-alueella eivät välttämättä horjuta yksilön elämäntilannetta, vaan syrjäytymisriski kasvaa, kun huono-osaisuus kasautuu. (THL 2021.) Nuorten kohdalla huono-osaisuus ei yleensä ole kasautunut vielä niin vakavasti, jotta voitaisiin puhua syrjäytymisestä. Tällöin puhutaan mieluummin nuorten myöhempään huono-osaisuuteen

vaikuttavista todennäköisyyksistä eli syrjäytymisriskistä. Nuorten kohdalla syrjäytymisen ajatellaan olevan myös normaalista pidetystä kasvusta ja kehityksestä syrjäytymistä. (Notkola, Pitkänen, Tuusa, Ala-Kauhaluoma, Harkko, Korkeamäki, Lehtikoinen, Lehtoranta & Puumalainen 2013, 56.)

Nuorten syrjäytyminen ja syrjäytymisriski voidaan ymmärtää prosessinomaisesti. Prosessin ensimmäisellä tasolla nuorella on ongelmia koulussa ja/tai kotona ja prosessin toisella tasolla on koulun keskeyttäminen. Prosessin kolmannella tasolla koulun keskeytys johtaa heikkoon työmarkkina-asemaan, josta taas johtuu riippuvuus yhteiskunnan tukitoimista taloudellisten ongelmien vuoksi, mikä nähdään prosessin neljännellä tasolla. Prosessin viidennellä tasolla muodostuvat yleiset elämänhallinnan ongelmat, joita voivat olla rikollisuus sekä mielenterveys- ja päihdeongelmat. (Tuuva-Hongisto 2019, 8.) Tarkastelen tätä syrjäytymisen prosessia tutkielman johtopäätöksissä.

Nuoruus nähdään elämänvaiheena, jossa syrjäytymisen uhka lisääntyy. Suurimmat riskit yhteiskunnasta syrjäytymiseen ovat pitkäaikaistyöttömyys, toimeentulo-ongelmat, oppimisvaikeudet, vammaisuus, pitkäaikaissairaudet, mielenterveysongelmat sekä lapsuudessa ja nuoruudessa kohdatut haasteet perheolosuhteissa. (STM 1999, 12–13; THL 2021.) Nuorten mielenterveysongelmat liitetään osaksi ylisukupolvisesti siirtyvää huono-osaisuutta, joka nähdään yhtenä syrjäytymisen riskitekijänä. Katkokset hoivasuhteissa, perheväkivalta, vanhempien mielenterveyden häiriöt ja päihdeongelmat sekä perheiden köyhyys muodostavat vakavimman uhan nuorten hyvinvoinnille. (Marttunen & Haravuori 2015, 85.) Lapsuuden perheen taloudelliset vaikeudet lisäävät muun muassa nuorten kouluttamattomuutta ja myöhempää toimeentulotuen saantia (Paananen, Surakka, Kainulainen, Ristikari & Gissler 2019, 114).

Lapsen ja nuoren hyvinvoinnin perustana yksi tärkeimmistä tukipilareista on hänen perheensä. Perheen sisäiset ja ulkoiset resurssit voivat toimia joko suojaavana tai riskiä lisäävänä tekijänä. Tähän vaikuttavat nuoren omat resurssit sekä vanhempien ja koko perheen voimavarat. Perheen taloudellinen tausta, asumistaso, vanhempien koulutustaso ja ammatti ovat esimerkkejä ulkoisista resursseista. Perheen sisäisiä voimavaroja ja resursseja ovat esimerkiksi perheen historia, vanhempien ja lasten persoonallisuus sekä lapsi-vanhempisuhte. (Forssen, Laine & Tähtinen 2002, 88.) Myös Marttunen & Haravuori (2015, 83) kertovat, että syrjäytymisen riskitekijät liittyvät usein jo lapsuudenperheen tilanteeseen, vanhempien työttömyyteen, perheen toimeentulon niukkuuteen sekä vanhempien terveysongelmiin. Myrskylän (2012,7) mukaan syrjäytymisessä onkin nähtävissä ylisukupolvisuutta. Syrjäytyneiden nuorten vanhemmat ovat useammin työelämän ulkopuolella. Myös perheen sosioekonominen asema ja vanhempien koulutustaso vaikuttavat nuorten syrjäytymisriskiin. Nurmen (2011, 30) mukaan vanhempien matala koulutus, sekä alhainen sosioekonominen asema vaikuttavat nuorten koulunkäyntiin monin eri tavoin. Näitä ovat esimerkiksi

vanhempien välittämät koulutusta koskevat arvostukset ja vanhempien kyky tukea ja ohjata lasta koulussa. Merkittävässä syrjäytymisvaarassa ovat juuri ne, joiden omat resurssit ja mahdollisuudet ovat jo alun perin muita heikommat (Tuuva-Hongisto 2019, 6–10).

Matala koulutus on nuorisotyöttömyyden ja syrjäytymisen tärkein selittäjä. Koulutustaustan merkitys syrjäytymiseen on ilmeinen. (Myrskylä 2012, 8.) Koulutuksen keskeyttäneiden elämän varrelle on voinut sisältyä yksinäisyyttä, koulukiusaamista, heikkoa itsetuntoa, vanhempien tuen puutetta, jaksamisongelmia, mielenterveysongelmia, päihteidenkäyttöä, talousongelmia tai asunnottomuutta (Tuuva-Hongisto 2019, 9; Gretschel & Myllyniemi 2020, 60). Taustalla voivat olla myös motivaatio-ongelmat, oppilaitoksen tuen puute ja oppimisvaikeudet (Tuuva-Hongisto 2019, 9) sekä kielteiset oppimiseen liittyvät ajattelutavat (Nurmi 2011, 33). Gretschelin & Myllyniemen (2020, 7, 60) tutkimuksessa työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret kokevat suurimmaksi syrjäytymisen syyksi yksinäisyyden ja ulosjäämisen sosiaalisista kontakteista.

Syrjäytymisriskissä olevien nuorten todellista määrää on vaikea arvioida. Arviot syrjäytyneiden tai syrjäytymisvaarassa olevien nuorten määrästä vaihtelevat syrjäytymisen määritelmän ja käytetyn mittarin mukaan (Notkola ym. 2013, 58). Erilaisilla tilastoilla voi kuitenkin kuvata eri huono-osaisuuden riskitekijöitä, kuten osallistumattomuutta yhteiskunnan toimintaan tai ei-toivottuja elämäntapahtumia, kuten työkyvyttömyyttä. Tilastojen mukaan on todettavissa, että noin kolmesta kymmeneen prosentilla on kasautunut syrjäytymisen riskitekijöitä. (THL 2021.) Syrjäytyneiden nuorten määrä on pysynyt suhteellisen tasaisena jo vuosia, mutta syrjäytyneet eivät kuitenkaan ole vuodesta toiseen samoja henkilöitä. Viiden vuoden kuluessa 60 prosenttia syrjäytyneistä nuorista on siirtynyt töihin tai opiskelemaan ja 40 prosenttia pysyy syrjäytyneenä. (Myrskylä 2012, 1.) Yksi syrjäytymisen mittareista on työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret. NEET-nuoret (NEET Not in Education, Employment or Training) ovat nuoria, jotka eivät ole töissä tai koulutuksessa, opiskele tai ole siviili- tai asepalveluksessa. On huomioitava, että työn ja koulutuksen ulkopuolella oleminen voi olla vapaaehtoista, jolloin esimerkiksi valmistaudutaan pääsykokeisiin tai vietetään välivuotta. Pitkittynyt NEET-vaihe voi kuitenkin vaikeuttaa työhön ja koulutukseen pääsemistä, mikä altistaa syrjäytymiseen. Vuonna 2019 NEET-nuoria oli 48 000, heistä 37 000 oli 20–24-vuotiaita. (THL 2021.)

Silver & Miller (2003, 3,8) esittävät syrjäytymisen käsitteen heikkoutena olevan teoreettisen määrittelyn haastavuuden ja tulkinnanvaraisuuden. Teoreettisen viitekehksen perusteella nuorten syrjäytymisessä on kyse kasautuvista ongelmista. Nuoruuteen liittyy monenlaisia syrjäytymiseen altistavia tekijöitä, kuten vaikeuksia sosiaalisissa suhteissa, koulussa ja perheolosuhteissa sekä taloudellisia vaikeuksia ja

mielenterveysongelmia. Kaikkein suurimmassa syrjäytyvaarassa ovat ne nuoret, joiden lähtökohdat ja mahdollisuudet ovat jo alun perin haastavat.

3 TUTKIMUKSEN PROSESSI, TARKOITUS JA TOTEUTTAMINEN

Tutkimusprosessini lähti liikkeelle kiinnostuksesta syrjäytymisen ilmiöön. Työssäni lastensuojelussa kuulee puhuttavan syrjäytyneistä nuorista. Halusin selvittää, mitä se todellisuudessa tarkoittaa, mistä nuorten syrjäytyminen koostuu? Aiheen valinnan jälkeen lähdin etsimään tietoa kirjallisuuskatsauksesta, jotta minulle selkiytyisi mitkä raamit tutkielmaani ohjaavat. Sen lisäksi luin ja tutustuin jo tehtyihin kandidaatintutkielmiin ja niiden rakenteisiin, jotta sain tuntumaa tutkimusprosessista. Teoreettisessa viitekehyksessä on olennaista käsitellä nuoruuden määritelmää sekä syrjäytymistä, jotta pystyn muodostamaan riittävän ymmärryksen tutkittavasta aiheesta. Syrjäytyminen on yksi huono-osaisuuden rinnakkaiskäsite, jonka vuoksi käsitelen teoreettisessa viitekehyksessä myös huono-osaisuuden käsitettä.

Tässä kappaleessa esitän tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimustehtävän sekä tutkimuskysymykset. Lisäksi käyn läpi kuvailevaa kirjallisuuskatsausta ja käsitelen aineiston valinta- ja rajauskriteerit, esittelen tutkimuksen aineiston ja analysoinnin, sekä käsitelen tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta.

3.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Rajasin tutkielmani nuoriin, koska olen kiinnostunut nimenomaan nuoriin liittyvästä syrjäytymisen tutkimuksesta. Tämä päätös rajasi tutkielman ulkopuolelle muun muassa syrjäytyneet aikuiset, ja näin ollen myös aikuisten syrjäytymisen ulottuvuudet. Tarkastellessani teoriaa huomasin, ettei nuorten syrjäytyminen ole yksiselitteinen asia. Näin ollen halusin tässä tutkielmassa tutkia, mitä nuorten syrjäytyminen tarkoittaa.

Tutkielmani tarkoituksena on muodostaa kokonaiskuva nuorten syrjäytymisestä. Tutkimustehtävänä on selvittää mitkä tekijät ovat yhteydessä nuorten

syrjäytymiseen. Tavoitteena on lisätä ymmärrystä nuorten syrjäytymisen syistä ja siihen liittyvistä tekijöistä. Tutkimuskysymyksiä muodostaessa huomioin, että niiden perusteella on mahdollista muodostaa kokonaiskuva nuorten syrjäytymisestä.

Tutkielmani tutkimuskysymykset ovat:

- Mitkä tekijät altistavat nuoria syrjäytymiseen?
- Mitä ilmiöitä nuorten syrjäytymiseen liittyy?

3.2 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Toteutan kandidaatintutkielmani kirjallisuuskatsauksena, joka on yksi laadullisen tutkimusmenetelmän metodeista. Metsämuurosen (2008, 8) mukaan laadullinen tutkimus on prosessi, joka perustuu tutkijan omaan tapaan päätellä, yhdistellä, tulkita ja luokitella. Samasta aineistoista voidaan siis saada tutkimustuloksia, jotka poikkeavat toisistaan. Tutkimustulokset riippuvat valituista tutkimuskysymyksistä, lähestymistavasta ja tavasta käsitellä aineistoa.

Kirjallisuuskatsaus on tutkimustekniikka ja metodi, jossa tutkitaan jo tehtyä tutkimusta. Kirjallisuuskatsauksen avulla kootaan tutkimuksien tuloksia, jotka ovat perustana uusille tutkimustuloksille. Kirjallisuuskatsaus on metodisesti monipuolinen ja sillä on menetelmällisiä erityispiirteitä. (Salminen 2011, 5–6.) Käytettäessä kirjallisuuskatsausta tutkimustekniikkana voidaan tehdä tutkimusta viidestä eri näkökulmasta. Ensinnäkin tavoitteena on kehittää olemassa olevaa teoriaa sekä rakentaa uutta teoriaa. Toiseksi voidaan arvioida teoriaa. Kolmanneksi rakentaa kokonaiskuvaa tietystä asiakokonaisuudesta. Neljänneksi pyritään tunnistamaan ongelmia. Viidentenä tarjota mahdollisuus kuvata tietyn teorian kehitystä historiallisesti. (Salminen 2011, 3.) Tässä tutkielmassa muodostan kokonaiskuvaa tutkittavasta aiheesta.

Toteutan kandidaatintutkielmani kuvailevan kirjallisuuskatsauksen menetelmällä. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on yleisimmin käytetyin kirjallisuuskatsaustyypeistä. Siinä ei ole määritelty tarkkarajaisia sääntöjä. Aineistot ovat laajoja eikä aineistojen valintaa ohjaa tiukat metodiset säännöt. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen avulla on mahdollista tutkittavan ilmiön laaja-alaiseen tarkasteluun. (Salminen 2011, 7.) Valitsin kirjallisuuskatsauksen muodoksi narratiivisen kirjallisuuskatsauksen, jotta pystyn rakentamaan kokonaiskuvan tutkittavasta asiakokonaisuudesta. Salmisen (2011, 7) mukaan narratiivisen kirjallisuuskatsauksen keinoin pystytään antamaan laaja kuva käsiteltävästä aiheesta ja epäyhtenäistä tietoa pystytään järjestämään jatkuvaksi tapahtumaksi.

3.3 Aineiston valinta ja rajauskriteerit

Aloitin aineiston haun tekemällä useita aiheeseen liittyviä koehakuja kartoittaakseni, millaista aineistoa aiheesta on kirjoitettu ja kuinka paljon. Nopeasti huomasin, että aihetta on tutkittu paljon ja saatavilla on niin kotimaista kuin kansainvälistä aineistoa. Kandidaatintutkielman laajuuden huomioiden tein tässä kohtaa ensimmäisen rajauksen ja päätin käsitellä tutkimuksessani ainoastaan kotimaista aineistoa. Tämän rajauksen avulla pääsen käsittelemään nimenomaan Suomessa tehtyä tutkimusta ja sitä kautta pääsen tutkimaan Suomessa esiintyviä nuorten syrjäytymisen syitä, mikä tukee minua ammatillisessa kehittämisessä. Aineistojen haussa tuli esiin, että pitkittäistutkimuksista tehdyt tutkimukset koetaan syrjäytymistutkimuksessa luotettaviksi, joten päätin valita niitä aineistooni. Esimerkiksi Paananen ym. (2019, 125) ja Ristikari ym. (2015, 9) toteavat, että pitkittäistutkimukset ovat erinomainen tapa saada tietoa eri ryhmien palvelujärjestelmäkohtaamisista ja tietoa siitä, mitä lapsille ja nuorille kuuluu Suomessa sekä millaiseksi heidän elämänsä on muotoutumassa.

Tein kirjallisuuskatsauksen aineiston hankinnan sähköisen tiedonhaun kautta. Sähköisiä tietokantoja käytin seuraavasti: JYKDOK, JYKDOK- Arto, JYKDOK- Finna, Google Scholar, Melinda, Janus, Sosiologia-lehti, Yhteiskuntapolitiikka sekä Julkari. Etsin aineistoja hakusanoilla syrjäytyneisyys, syrjäytyminen, syrjäytymisen riskitekijät, syrjäytymisen syyt, nuorten syrjäytyminen, nuoret + syrjäytyminen. Lopulliseen aineistoon rajasin, että aineiston tulee olla akateemisten kriteerien täyttämä tai vertaisarvioitu tutkimus tai tutkimusraportti, verkossa saatavilla, julkaistu suomen kielellä ja julkaisun aikaikkuna tuli olla vuosien 2000–2021 välissä. Aineiston poissulkukriteereinä olivat kirjat, pro-gradu tutkielmat, kirjallisuuskatsaukset, maksulliset julkaisut, julkaisukieli muu kuin suomi sekä julkaisut, joita ei ole vertaisarvioitu. Alkuperäisen rajauksen mukaisesti kansainväliset tutkimukset rajasin tutkielman ulkopuolelle. Tarkemmin aineistoja valitessa kiinnitin erityistä huomiota, että tutkimuksissa käsiteltiin nuorten syrjäytymistä valitsemiäni kriteerien mukaisesti.

3.4 Aineiston kuvaus ja analysointi

Kandidaatintutkielman aineisto koostuu seitsemästä aineistosta. Aineisto muodostuu kolmesta tieteellisestä artikkelista, yhdestä tutkimusraportista, yhdestä nuorisotutkimusseuran tutkimuksesta sekä kahdesta väitöskirjasta. Esittelen alla tutkielman aineiston ja aineisto löytyy myös liitteistä (Liite 1) taulukon muodossa. Aineiston kuvauksen jälkeen kerron aineiston analyysistä.

Olli Lehtonen & Valdemar Kallunki: Nuorten aikuisten syrjäytymiskierre (2013). Tutkimuksessa tarkasteltiin nuorten aikuisten koettua syrjäytymistä. Tutkimuksessa testattiin polkumallia aikaisempien tutkimusten ja teorian pohjalta muodostettua oletusta nuorten aikuisten syrjäytymiskierteestä. Tutkimusaineisto koostui haastatteluaineistosta.

Reija Paananen, Anne Surakka, Sakari Kainulainen, Tiina Ristikari & Mika Gissler: Nuorten aikuisten syrjäytymiseen liittyvät tekijät ja sosiaali- ja terveystalveluiden ajoittuminen (2019). Tutkimuksessa selvitettiin Kansallinen syntymäkohortti 1987 rekisteriaineiston avulla, kuinka suurta osuutta ikäluokasta syrjäytyminen oli koskenut aikuisuudessa ja miten syrjäytyminen oli jakaantunut sukupuolittain. Lisäksi selvitettiin, mitkä tekijät lapsuudessa ja nuoruudessa liittyivät syrjäytymiseen sekä näiden tekijöiden yleisyyttä koulutettujen työllisten, koulutettujen työttömien, kouluttamattomien työllisten sekä syrjäytyneiden ryhmien välillä. Tutkimuksessa tarkasteltiin myös lapsuuden ja nuoruuden sosiaali- ja terveystalveluiden käyntimääriä ja ajoittumista koulutettujen työllisten ja syrjäytyneiden ryhmissä.

Tarja Tolonen: Menestys, pärjääminen ja syrjäytyminen: nuorten elämäntyyli ja luokkaerot (2018). Tutkimuksessa tarkasteltiin nuorten tapoja puhua menestyksestä, pärjäämisestä ja syrjäytymisestä sekä mietittiin, miten puhettavat olivat asettuneet elämäntavalliseksi ja -tyylilliseksi jatkumoksi suhteessa heidän sosiaaliseen taustaansa. Tutkimuksen aineisto perustui "Nuorten sosiaaliset ja tilalliset siirtymät nuorten elämäntavallisuudessa" - tutkimusprojektissa tehtyihin haastatteluihin.

Tiina Ristikari, Markus Keski-Säntti, Elina Sutela, Pasi Haapakorva, Tomi Kiilakoski, Elina Pekkarinen, Antti Kääriälä, Mikko Aaltonen, Tiina Huotari, Marko Merikukka, Jarmo Salo, Aapo Juutinen, Anna Pesonen-Smith & Mika Gissler: Suomi lasten kasvuympäristönä, Kahdeksantoista vuoden seuranta vuonna 1997 syntyneistä (2018). Tutkimusraportissa tutkittiin viranomaisille kertyneitä rekisteritietoja Suomessa vuonna 1997 syntyneistä. Myös ikäluokan vanhempien elämää seurattiin koko 18 vuoden ajan, mikä mahdollisti lapsuuden perheolosuhteiden yhteyksien tarkastelun lasten hyvinvointiin ja terveyteen. Huomioitavaa on, että Ristikarin ym. (2018) tutkimus ei suoraan vastaa tutkimuskysymyksiin, mutta käsittelee samoja tekijöitä, jotka muissa aineistoissa olivat yhteydessä syrjäytymiseen. Valitsin kyseisen aineiston tutkimukseen, jotta pystyn selvittämään, mitä syitä syrjäytymiseen yhteydessä olevilla tekijöillä on. Kyseisessä tutkimuksessa kuormittavilla tekijöillä tarkoitettiin vanhempien kohtaita tapahtumia, jolla pystyttiin aiemman tutkitun tiedon perusteella olettaa olevan vaikutuksia koko perheen hyvinvointiin ja myös seuraamuksia lapsen myöhempään hyvinvointiin, kuten työ- ja koulutustilanteelle. Näitä kuormittavia tekijöitä olivat

matala koulutus, pitkäaikainen toimeentulotuen saanti, psykiatrinen diagnoosi ja muutokset perheessä. (Ristikari ym. 2018, 24.)

Sanna Aaltonen, Päivi Berg & Salla Ikäheimo: Nuoret luukulla, kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä (2015). Tämä raportoituva "Nuoret ja palvelujärjestelmä" -hanke täydensi aiempien selvitysten rakentamaa kuvaa syrjäytymisvaarassa olevista nuorista sekä sosiaali- ja terveystalvelujen käytöstä ja kustannuksista. Hankkeen toteuttivat Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos ja Nuorisotutkimusseura opetus- ja kulttuuriministeriön erillisrahoituksella. Tässä nuorisotutkimusverkon julkaisussa nuoret luokiteltiin kolmeen ryhmään syrjäytymisen keston mukaan: "kroonisesti syrjäytyneet", "syrjäytyneet" ja "syrjäytymisvaarassa olevat". "Kroonisesti syrjäytyneet" olivat koko tutkimuksen ajan syrjäytymisvaarassa, mutta "syrjäytyneet" ja "syrjäytymisvaarassa" olevat olivat kiinnittyneitä tutkimuksen alussa työhön tai kouluun tai heidän toiminnastaan ei ollut tietoa.

Anna-Liisa Lämsä: Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä, lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon asiakirjojen valossa (2009). Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata ja selvittää lasten ja nuorten syrjäytymisongelman laatua ja dynamiikkaa sosiaalihuollon asiakirjojen valossa. Tutkimusaineistona olivat sosiaalihuollon, lastensuojelun tai toimeentulotuen asiakkaan asiakirjat vuosilta 1992–1997.

Hannu Rintanen: Terveys ja koulutuksellinen syrjäytyminen nuoren miehen elämäntulussa (2000). Tutkimuksessa tarkasteltiin syrjäytymistä ja siihen vaikuttavia asioita koulutuksellisen syrjäytymisen näkökulmasta. Tutkimus oli kaksiosainen. Pitkittäistutkimuksen aineistona oli jokaisen 1989–1993 kutsuntatarkastetun nokialaisen 18-vuotiaan miehen kaikki terveys- ja koulutoimen sekä työvoimaviranomaisten tiedostoissa saatavissa ollut tieto. Näissä päätietolähteenä oli terveydenhuollon neuvola- ja koulukortit liitteineen. Lisäksi tutkimuksessa analysoitiin kutsuntatarkastustiedot kaikista vuosina 1994–1997 tarkastetuista miehistä.

Aineiston analyysin tavoitteena on tehdä kooste ja järjestää tutkimuksista saatuja tuloksia (Stolt, Axel & Suhonen 2015, 30). Käytän analyysimenetelmänä sisällönanalyysia, jonka tarkoituksena on analysoida aineistoa systemaattisesti ja objektiivisesti. Tätä analyysimenetelmää käyttäen pyritään saamaan kuvaus tutkittavasta ilmiöstä yleisessä ja tiivistetyssä muodossa. (Tuomi & Sarajarvi 2018, 117.)

Kandidaatintutkielmassani käytän aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa on tarkoitus yhdistää käsitteitä ja tällä tavoin löytää vastaus tutkimuskysymykseen. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi perustuu tulkinnaan ja päättelyyn. Siinä edetään empiirisestä aineistosta kohti käsitteellisempää

näkemyistä tutkittavasta ilmiöstä. Tällä tavoin teoriaa ja johtopäätöksiä verrataan alkuperäisaineistoon muodostaessa uutta tietoa. Aineistolähtöinen eli induktiivinen aineistoanalyysi voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen. Ensimmäinen vaihe on aineiston redusointi eli pelkistäminen, jolloin aineistosta karsitaan tutkimuksen kannalta epäolennainen tieto pois. Toinen vaihe on aineiston kluserointi eli ryhmittely, jolloin merkityt alkuperäisilmaisut käydään läpi tarkasti sekä etsitään aineistosta samankaltaisuuksia ja/tai eroavaisuuksia. Kolmantena vaiheena on abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen, jolloin valikoidun tiedon perusteella muodostetaan teoreettisia käsitteitä ja näin ollen erotetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122–127.)

Aineistolähtöinen analyysimenetelmä soveltui hyvin analyysimenetelmäksi, koska sen avulla oli mahdollista löytää vastaukset tutkimuskysymyksiin. Aloitin aineiston analyysin lukemalla jokaisen aineiston huolellisesti läpi. Seuraavalla lukukerralla yliviivasin punaisella värillä kaikki alkuperäisvirkkeet, jossa käsiteltiin nuorten syrjäytymistä. Tämän jälkeen tein tietokoneelle tiedoston, johon loin kolmisarakkeisen taulukon. Taulukon ensimmäiseen sarakkeeseen keräsin kaikki merkitsemäni alkuperäisilmaisut omiin lokeroihinsa niin, että niistä näkyi, mistä aineistosta ja miltä sivulta tieto oli otettu. Tämän jälkeen toiseen sarakkeeseen ryhmittelin aineiston, jonka jälkeen kolmanteen sarakkeeseen loin käsitteet. Alkuperäisilmaukset pysyivät koko ajan omissa lokeroissaan, myös ryhmittelyn ja käsitteiden muodostuksen ajan. Käsitteiden muodostuksen jälkeen värjäsin vielä eri käsitteet eri väreillä selkeyttääkseni paremmin eri käsitteitä ja käsitteiden määrää. Käsitteiden muodostamisen jälkeen oli mahdollista muodostaa tulosluvut. Tuloslukujen muodostamisen jälkeen käytin tehtyä taulukkoa tukena tuloksia kirjoittaessani. Käsittelin kerrallaan yhden käsitteen eli tulosluvun alkuperäisvirkkeet, joista muodostuivat tutkimuksen tulokset.

3.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimusetiikan tärkeimpiä periaatteita ovat ihmisoikeuksien kunnioittaminen, oikeudenmukaisuus, haitan välttäminen sekä rehellisyys, kunnioitus ja luottamus. Tutkimusta tehdessä eettisten kysymysten pohtiminen on tärkeää. (Kylmä & Juvakka 2007, 137–138.) Tutkimuksen tekijän on ratkaistava erilaisia valintaa ja päätöksentekoon liittyviä asioita prosessin eri vaiheissa. Vastuu hyvien tieteellisten käytäntöjen noudattamisesta ja tutkimuksen rehellisyydestä sekä vilpittömyydestä on tutkijalla itsellään. Tutkimusta ohjaa eettinen sitoutuneisuus. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 149–150.)

Tuomen ja Sarajärven (2018, 149–151) mukaan hyvän tutkimuksen kriteereinä ovat johdonmukaisuus ja se miten ja millaisia lähteitä tutkija käyttää. Näiden lisäksi yhtenä hyvän tutkimuksen kriteerinä on eettinen kestävyys, joka on yhteydessä

tutkimuksen luotettavuuteen. Eettisesti kestävässä tutkimuksessa tutkijan on huolehdittava, että muun muassa tutkimussuunnitelma ja tutkimusasetelma ovat laadukkaita ja että raportointi on tehty hyvin. Hyvän tieteellisen käytännön loukkauksia ovat esimerkiksi puutteellinen viittaaminen aikaisempiin tutkimustuloksiin, tutkimustulosten tai käytettyjen menetelmien huolimaton ja harhaanjohtava raportointi sekä muiden tutkijoiden osuuden vähättely julkaisuissa.

Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on tuottaa mahdollisimman luotettavaa tietoa, ja tutkimuksessa luotettavuuden pohdinta on välttämätöntä. Luotettavuuden arviointia voidaan arvioida koko tutkimusprosessin ajan. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin ei ole olemassa yksiselitteisiä ohjeita, mutta tutkimusta arvioidaan kokonaisuutena, jolloin johdonmukaisuus painottuu. (Kylmä & Juvakka 2007, 127–130.)

Tässä tutkielmassa olen kiinnittänyt huomiota eettisyyteen ja luotettavuuteen työn jokaisessa vaiheessa. Jo aiheen valinnan aikana tutustuin Talentian (2017) sosiaalialan eettisiin ohjeisiin, jossa käsitellään myös syrjäytymistä. Tutkielmassani keskityin kirjoittamaan yksilöistä ja syrjäytymisestä ihmisarvoa kunnioittavasti. Läpi työn olen kriittisesti valinnut lähdemateriaalia tutkielmaani ja tein viittaukset asianmukaisesti tekstiin. Analysoidessani tuloksia ja kirjoittaessani tutkimustuloksia kiinnitin huomiota siihen, että tieto pysyi muuttumattomana. Tämän mahdollisti tehty analysointitaulukko, jossa oli tutkimusten alkuperäisvirkkeet. Näin ollen pystyin tarkastamaan, että tieto ei muuttunut tulosten kirjoittamisen jälkeen.

4 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa esitän tutkimustulokset. Tutkielmassani kysyn ”Mitkä tekijät altistavat nuoria syrjäytymiseen? sekä ”Mitä ilmiöitä nuorten syrjäytymiseen liittyy?” Ensimmäisessä luvussa käsittelen syrjäytymiseen altistavia tekijöitä, joita ovat puutteellinen kasvatus ja hoiva lapsuudessa sekä terveys- ja hyvinvointihaasteet. Toisessa luvussa käsittelen ilmiöitä, jotka liittyvät nuorten syrjäytymiseen. Näitä ovat koulutuksen ja työn ulkopuolelle jääminen, toimeentulotuen saanti sekä päihteiden käyttö ja rikollinen käyttäytyminen.

4.1 Syrjäytymiseen altistavia tekijöitä

4.1.1 Puutteellinen kasvatus ja hoiva lapsuudessa

Tutkimusten mukaan puutteellinen kasvatus ja hoiva lapsuudessa altistavat syrjäytymiseen. Tämä tuli esiin useassa tutkimuksessa, kuten Aaltosen ym. (2015), Paanasen ym. (2019), Lämsän (2009), Tolosen (2018), Ristikarin (2018) ja Rintasen (2000) tutkimuksissa. Lisäksi Lämsä (2009) ja Tolonen (2018) käsittelivät syrjäytymisen yhteyttä perheeseen kohdistuvana seurantana ja kontrollina. Paananen ym. (2009) tutkimuksessa käsiteltiin lastensuojelun toimenpiteenä tehtävän kodin ulkopuolelle sijoittamisen yhteyttä syrjäytymiseen ja Ristikari ym. (2015) käsittelivät tutkimuksessaan syitä kodin ulkopuolelle sijoittamiseen.

Aaltosen ym. (2015) tutkimuksessa perhesyiden yhteyttä syrjäytymiseen käsiteltiin nuorten sanoittamana. Osan nuorista kokemus oli, että jäi yksin, vaille aikuisen turvaa vanhemman omien ongelmien tai vanhempien eron vuoksi. Nuoret kokivat eron jälkeen ulkopuolelle jäämistä, liian suurta vastuuta ja yksinäisyyttä. Nuoret nimittivät hyvinvointivajeen syyksi rikkonaisen perhetilanteen, läheisen sairauden tai kuoleman, kuritusväkivallan, puutteellisen hoivan ja vanhempien mielenterveys- tai

päihdeongelmat. Myös Tolosen (2018) tutkimuksen mukaan nuorten mielestä syrjäytyminen tarkoitti perheen vaikeaa sosiaalista tilannetta ja liian suurta vastuuta sekä pitkään jatkunutta omaa tai koko lapsuuden perheen elämäntilannetta.

Paanasen ym. (2019) sekä Lämsän (2009) tutkimusten mukaan nuorten syrjäytyminen oli usein lapsuuden ja nuoruuden ongelmien jatkumo. Koulutetuilla ja työelämässä olevilla ei ollut ongelmia lapsuudessa ja nuoruudessa verrattuna syrjäytyneisiin. Vanhempien ongelmat saattoivat siirtyä lasten ongelmiksi, ja vanhempien vaikeudet lisäsivät lasten syrjäytymisen riskiä. Syrjäytymiseen liittyi monenlaisia tekijöitä ja ongelmat alkoivat usein varhain. Vanhempien ongelmat liittyivät lasten epäsuotuisaan kasvuun ja kehitykseen. Syrjäytyneiden vanhemmilla muun muassa matala koulutus oli yli kolme kertaa yleisempää. Myös köyhyys oli toimeentulotuen saannilla mitattuna yli kaksinkertaista muihin ryhmiin verrattuna. Vanhempien toimeentulon saannilla oli merkittävin yhteys lasten syrjäytymiseen. Syrjäytyneiden vanhemmilla oli myös psykiatrisia sairauksia enemmän kuin ei syrjäytyneiden vanhemmilla. (Paananen ym. 2019.) Lämsän (2009) tutkimuksen mukaan nuorten syrjäytymiseen altistivat vanhempien päihteidenkäyttö ja mielenterveysongelmat sekä niihin liittyvät puutteet lasten kasvatuksessa ja perushoivassa. Myös perheen kokonais-tilanne, kuten vanhempien työllistyminen ja taloudelliset resurssit sekä sosiaaliset tukiverkostot olivat yhteydessä syrjäytymiseen.

Rintasen (2000) tutkimuksessa perheen sosiaaliluokka määräytyi isän ammattiaseman perusteella. Tutkimuksen mukaan perheen sosiaaliluokalla oli yhteys koulutukselliseen syrjäytymiseen. Myös isän iällä oli yhteys syrjäytymiseen, sillä nuorten isien lapsilla oli suurempi riski koulutukselliseen syrjäytymiseen. Äidin ikä ei sen sijaan ollut yhteydessä syrjäytymiseen. Myös lapsiluvultaan suuremmissa perheissä lapset olivat alttiimpia syrjäytyä. Sitäkin suurempi yhteys oli lasten syntymäjärjestyksellä. Perheen ensimmäiseen lapseen verrattuna toisella lapsella oli kaksinkertainen riski syrjäytyä ja kolmannella tai edelleen seuraavilla kolminkertainen riski koulutukselliseen syrjäytymiseen. Lämsän (2009) tutkimuksen mukaan lapsuuden kasvuolosuhteet saattoivat aiheuttaa myös lapsen ja nuoren ongelmakäyttäytymistä, joka oli yhteydessä aikuisiän selviytymisen ongelmiin. Myös Rintasen (2000) tutkimuksen mukaan ongelmakäyttäytyminen, kuten sopeutumisvaikeudet ja levottomuus, olivat yhteydessä koulutukselliseen syrjäytymiseen.

Ristikari ym. (2018) tutkivat, millaisia riskitekijöitä lapsiperheet kohtasivat. Suurin syrjäytymiseen yhteydessä oleva riskitekijä oli vanhempien ero tai toisen vanhemman kuolema. Toiseksi suurin riskitekijä oli toisen vanhemman mielenterveysdiagnoosi. Toisen vanhemman mielenterveysdiagnoosi oli yhteydessä vanhemman toimeentulotukeen sekä eroihin. Jos toisella vanhemmalla oli mielenterveysdiagnoosi, oli niistä lapsista puolet kokenut vanhempien eron tai vanhemman kuoleman ja vajaa

puolet perheistä oli tutkimuksen aikana ollut pitkäaikaisen toimeentulotuen asiakkaana.

Rintasen (2000) tutkimuksen mukaan korkean tulotason perheessä vanhempien ero ei aiheuttanut kohonnutta koulutuksellista syrjäytymistä. Lämsän (2009) tutkimuksen mukaan toisen vanhemman menetys ei yksiselitteisesti johtanut syrjäytymiseen. Näissä tilanteissa kyse oli kokonaisuudesta, johon vaikuttivat yksin jääneen vanhemman elämänhallintaresurssit kuin myös ongelmat. Ongelma saattoi liittyä muun muassa rahaan, puuttuvaan tukiverkostoon tai yleiseen elämänhallintaan. Yhden vanhemman perheiden lapset olivat suuremmassa riskissä syrjäytyä. Myös Rintasen (2000) tutkimuksen mukaan syrjäytymisriski oli suurempi, jos nuori eli koko elämänsä tai osan elämää muussa kuin ydinperheessä.

Paananen ym. (2019) tutkimuksen mukaan syrjäytymisriskissä olevat lapset ja nuoret eivät saaneet vanhemmiltaan aikuisuuteen tarvittavia taitoja. Myös Lämsän (2009) tutkimuksen mukaan lapset saattoivat jäädä vaille riittävää aikuisen hoivaa ja huolenpitoa sekä aikuiset muodostivat lapseen pikemminkin kaverisuhteen kuin aikuinen-lapsi suhteen. Näin ollen lapsi ei saanut olla lapsi ja saattoi liikkua jo liian varhain nuoruuden maailmassa. Lapsuuden ja aikuisuuden välin hämärtyminen haasteena oli, että nuoret eivät ottaneet vastuuta asioista ikätasoisesti ja olivat siten riippuvaisia yhteiskunnan tukitoimista. Kaikkein riippuvaisimpia tukitoimista olivat ne lapset ja nuoret, joiden lähiympäristön tuki oli kaikkein vähäisintä.

Lastensuojelussa vakava syrjäytymisvaara näkyi perheeseen kohdistuvana kontrollitoimenpiteinä ja seurantana. Syrjäytymisprosessin edetessä viranomaisten kontrolli kiristyi perheen ympärillä ja erityisesti sosiaalitoimi puuttui asiakkaan yksityiselämään ja sääteli asiakkaan perhesuhteita. Kontrollin kiristyminen näkyi myös neuvolassa, päiväkodissa ja koulussa. Lisääntynyt viranomaiskontrolli lisäsi asiakkaan kyvyttömyyttä hoitaa omia asioitaan, mikä saattoi myös toimia syrjäytymisprosessin eteenpäin vievänä asiana. (Lämsä 2009.) Tolosen (2018) tutkimuksessa syrjäytyminen tarkoitti nuorille muun muassa taloudellista tai sosiaalista riippuvuutta toisista ihmisistä. Nuoret kokivat riippuvuuden viranomaisten kontrollista tarkoittavan heille syrjäytymistä.

Paanasen ym. (2019) tutkimuksen mukaan toimeentulo-ongelmien jälkeen voimakkaimmin yhteydessä syrjäytymiseen oli muun muassa kodin ulkopuolelle sijoitus. Lapsena tai nuorena kiireellisesti sijoitetuista ja tahdonvastaisesti kodin ulkopuolelle sijoitetuista lähes puolet kuului syrjäytyneiden ryhmään. Ristikarin ym. (2015) mukaan pitkäkestoinen toimeentulotuen saanti, mielenterveyden ongelmat, matala koulutus ja kuolleisuus oli yleistä sijoitetuiksi tulleiden lasten vanhemmilla. Heillä oli useita kuormittavia tekijöitä, ja tuloksien mukaan vanhempien vaikeuksien kasautuminen lasten varhaislapsuudessa johti suurella todennäköisyydellä sijoituksen tarpeeseen.

4.1.2 Terveys- ja hyvinvointihaasteet

Tutkimusten mukaan terveys- ja hyvinvointihaasteet altistivat syrjäytymiseen. Tämä tuli esiin Aaltosen ym. (2015), Paanasen ym. (2019), Tolosen (2018), Rintasen (2000) ja Ristikarin ym. (2018) tutkimuksissa. Lääkekustannuksien yhteyttä syrjäytymiseen käsiteltiin Aaltosen ym. (2015), sekä Ristikarin ym. (2018) tutkimuksissa. Aaltosen ym. (2015), Paanasen ym. (2019) ja Ristikarin ym. (2018) tutkimuksissa käsiteltiin myös terveydenhuollon kustannuksien yhteyttä syrjäytymiseen.

Aaltosen ym. (2015) tutkimuksessa todettiin, että mielenterveysongelmat saattoivat nostaa syrjäytymisriskiä, mutta tulosten perusteella ei voitu analysoida, että syrjäytyminen aiheuttaisi mielenterveysongelmia. Kroonisesti syrjäytyneillä ja syrjäytymisvaarassa olevilla oli selkeästi enemmän diagnosoituja psykiatrisia sairauksia kuin saman koulutustason nuorilla, jotka eivät olleet tutkimuksen aikana syrjäytymisvaarassa. Erilaiset elämäntilanteet, kuten ihmissuhteen katkeaminen tai läheisen kuolema saattoivat laukaista masennuksen. Myös Paananen ym. (2019) tutkimuksen mukaan lähes puolella syrjäytyneistä oli psykiatrisia sairauksia lapsuudessa ja nuoruudessa. Tolosen (2018) tutkimuksessa nuoret kokivat masentuneisuuden olevan yhteydessä syrjäytymiseen. Rintasen (2000) tutkimuksessa ilmeni, että syrjäytymisvaarassa olevilla 20 prosentilla oli vähintään yksi psyykinen oire, kun taas koulutuksessa olevilla ainoastaan kolmella prosentilla. Syrjäytymisvaarassa olevilla yli 25 prosentilla oli mielenterveydenhäiriö, kun taas koulua käyvillä nuorilla prosenttiluku jäi alle viiteen. Aaltosen (2015) tutkimuksen mukaan kroonisesti syrjäytyneet käyttivät lähes kymmenkertaisesti lääkkeitä verrattuna vain peruskoulun suorittaneisiin nuoriin, jotka eivät olleet syrjäytymisvaarassa tutkimuksen aikana. Tuloksista ilmeni selvä yhteys syrjäytymisen ja mielenterveyslääkkeidenkäytön välillä. Ristikari ym. (2018) tutkimuksessa tunnistettiin heikomman lukuaineiden keskiarvon, vanhempien matalamman koulutusasteen ja vanhempien toimeentulotuen sekä vanhempien mielenterveysdiagnoosin olevan yhteydessä lasten mielenterveyslääkkeiden käyttöön.

Aaltosen ym. (2015) tutkimuksen mukaan syrjäytyneet nuoret olivat vertailuryhmiä myös fyysisesti sairaampia. Syrjäytyneillä oli suhteessa enemmän muun muassa vammoja ja myrkytyksiä, tartunta- ja loistauteja sekä ruuansulatuselimistön sairauksia. Rintasen (2000) tutkimuksen mukaan syrjäytymisriski kasvoi, jos nuorella miehellä oli samassa ikävaiheessa useampia sairauksia. Tilastollisesti merkityksellisin yhteys koulutukselliseen syrjäytymisvaaraan oli alle kouluikäisen sairauksilla. Suurin yksittäisien sairauksien yhteys syrjäytymisriskiin oli neljästä seitsemään-vuotiaiden silmänsairauksilla ja 13–15-vuotiaiden tapaturmilla. Myös terveystottumuksilla, kuten liikunnan määrällä oli yhteys syrjäytymisriskiin. Koulua käyvien ja syrjäytymisvaarassa olevien ero liikuntaharrastuksissa oli lähes kaksinkertainen. Koulua käyvät harrastivat liikuntaa useammin kuin syrjäytymisvaarassa olevat.

Syrjäytyminen saattoi aiheuttaa terveysongelmia, mutta terveydenhuollon kustannukset ei välttämättä johtuneet syrjäytymisestä. Todennäköistä kuitenkin oli, että heikko terveydentila voi johtaa syrjäytymiseen. Terveydenhuollon kustannukset olivat syrjäytyneillä vertailuryhmiä korkeammat. Kroonisesti syrjäytyneillä nuorilla terveydenhuollon kokonaiskustannukset olivat seitsenkertaiset vertailuryhmiin verrattuna. (Aaltonen ym. 2015.) Myös Paananen ym. (2019) tutkimuksen mukaan terveyspalveluiden käyttö liittyi syrjäytymiseen. Erityisesti lapsuudessa ja nuoruudessa palveluiden käyttö oli yleisempää niillä, jotka myöhemmin jäivät koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle. Syrjäytyneillä palveluiden piirissä käyntejä oli merkitsevästi enemmän kuin vertailuryhmillä. Tämä näkyi erikoissairaanhoidon poliklinikkakäyntien määrässä kuin myös erikoissairaanhoidon osastokäyntien ja psykiatristen osastokäyntien määrässä. Ristikari ym. (2018) tutkimuksen mukaan kuormittavien tekijöiden kasaantuessa poliklinikkakäyntien määrät kasvoivat. Näitä kuormittavia tekijöitä olivat vanhempien alhainen koulutusaste, vanhempien toimeentulokuukausien määrä, vanhempien mielenterveyshäiriöt sekä vanhempien ero. Rintasen (2000) tutkimuksessa neuvolatarkastusten laiminlyönti oli yhteydessä syrjäytymisvaaraan. Mitä enemmän neuvolatarkastuskäyntejä jäi käyttämättä, sitä suurempi syrjäytymisriski oli. Perheen alhainen sosioekonominen asema oli yhteydessä neuvolatarkastusten laiminlyöntiin, mutta jokaisessa sosiaaliluokassa riski syrjäytymisriskiin kasvoi, jos neuvolatarkastuksia jäi väliin.

4.2 Syrjäytymisen ilmiöitä

4.2.1 Koulutus, työ ja toimeentulo

Tutkimusten mukaan koulutuksen ja työn ulkopuolelle jääminen sekä toimeentulotuen saanti olivat yhteydessä nuorten syrjäytymiseen. Aaltonen ym. (2015), Lehtonen & Kallunki (2013), Lämsä (2009) ja Rintanen (2000) käsittelivät tutkimuksissaan koulutuksen ja työn ulkopuolelle jäämisen yhteyttä syrjäytymiseen. Tolonen (2018) käsiteli tätä nuorten näkökulmasta. Ristikari ym. (2018) käsittelivät tutkimuksessaan vanhempien haasteiden yhteyttä lasten koulunkäyntiin. Lehtonen & Kallunki (2013) ja Lämsä (2009) käsittelivät tutkimuksissaan yksilön ominaisuuksien yhteyttä syrjäytymiseen. Lehtosen & Kallunkin (2013) tutkimus painottui alisuoriutumiseen ja yksinäisyyden kokemukseen, kun taas Lämsän (2009) näkökulma painottui yksilön muihin ominaisuuksiin, kuten toimintakyvyttömyyteen sekä negatiiviseen identiteettiin. Myös toimeentulotuen ja taloudellisen tilanteen yhteyttä syrjäytymiseen tarkasteltiin useassa tutkimuksessa, kuten Aaltosen ym. (2015), Paanasen ym. (2019), Lämsän (2009), Tolosen (2018) ja Ristikarin ym. (2018) tutkimuksissa. Aaltonen ym. (2015) ja

Paananen ym. (2019) tarkastelivat, kuinka suurta osaa syrjäytyneistä toimeentuloasiakkuus koskee. Lämsä (2009) ja Ristikari ym. (2018) tutkimuksissa tutkittiin, mihin elämän osa-alueisiin toimeentuloasiakkuus heijastui. Ristikarin ym. (2018) näkökulma keskittyi vanhempien toimeentulotuen vaikutuksista lapsiin. Tolonen (2018) selvitti nuorten kokemuksia taloudellisen tilanteen liittymisestä syrjäytymiseen.

Lämsän (2009) tutkimuksen mukaan koulutuksen ja työn ulkopuolelle jääminen tai joutuminen tuotti syrjäytymistä. Aaltonen ym. (2015) tarkasteli tutkimuksessaan asioita, jotka hankaloittivat nuorten osallistumista opiskeluun tai työhön. Näitä olivat terveysongelmat, mielenterveysongelmat, asunnottomuus, suuret elämänmuutokset, oppimisvaikeudet, perheen tuen puute ja päihteiden käyttö. Myös mahdollisen lääkityksen aloituksen sivuvaikutukset, kuten levottomuus ja aggressiivisuus vaikuttivat koulumenestykseen. Ristikarin ym. (2018) tutkimuksen mukaan mielenterveysongelmat ja mielenterveyslääkkeiden ostettu määrä korreloivat koulumenestykseen. Rintasen (2000) tutkimuksessa koulunkäyntiin liittyvät ongelmat, kuten poissaolot, luokalle jääminen, levottomuus ja sopeutumishäiriöt olivat yhteydessä koulutukselliseen syrjäytymiseen. Tolosen (2018) tutkimuksen mukaan koulutuksen ulkopuolella oleminen oli nuorten näkökulmasta syrjäytymistä. Lehtosen & Kallunkin (2013) tutkimuksessa koulutus ei kuitenkaan liittynyt syrjäytymisen kokemukseen. Työttömät ja työvoiman ulkopuolella olevat kokivat syrjäytyneisyyttä sekä verrattain muihin enemmän myös yksinäisyyttä ja tyytymättömyyttä. Koulua käyvät eivät kokeneet samoin. Erityisesti työttömyys ja alisuoriutuminen yhdessä lisäsivät riskiä jäädä syrjäytymiskierteeseen. (Lehtonen & Kallunki 2013.)

Vanhempien koulutustausta vaikutti lasten oppimistuloksiin, ja näin ollen vanhempien koulutuksen ja lapsen kouluarvosanojen välillä oli selvä yhteys. Vanhempien korkeampi koulutus näkyi heidän lastensa korkeampina arvosanoina. Myös vanhempien korkeampi tulotaso ennusti lasten korkeampaa keskiarvoa. Koulutustaustan ja tulotason lisäksi myös vanhempien toimeentuloasiakkuudella ja työkyvyttömyyseläkkeellä oli heikentävä vaikutus lasten koulumenestykseen. Erilaiset elämäntilanteet, kuten vanhemman mielenterveysdiagnoosi, vanhempien ero tai vanhemman kuolema, vaikuttivat heikentävästi lasten koulumenestykseen. Yksi kuormittava tekijä ei vielä vaikuttanut merkittävästi lasten oppimismenestykseen, mutta mitä enemmän kuormittavia tekijöitä oli, sen enemmän ne vaikuttivat lasten koulumenestykseen. Erityisen huolestuttavaa oli kuormittavien tekijöiden vaikutus päättötodistuksen keskiarvon kautta koko lapsen koulutuspolkuun sekä varhain nähtävissä olevaan koulutuksen ulkopuolelle jäämiseen. (Ristikari ym. 2018.) Myös asuinalueella oli yhteys lasten lukuaineiden keskiarvoon. Lapset, jotka asuivat korkeamman tulotason tai työllisyyden asuinympäristössä saivat korkeampia keskiarvoja. (Ristikari ym. 2018.) Rintasen (2000) tutkimuksessa tuli esiin asuinpaikkavaihtoksien yhteys koulutukselliseen

syrjäytymisriskiin. Riskiä koulutukselliseen syrjäytymiseen lisäsi erityisesti, jos muuttoa oli vähintään kolme.

Yksilön alisuoriutuminen oli yhteydessä syrjäytymiseen. Alisuoriutuminen lisäsi nuoren yksinäisyyttä ja liittyi sosiaalisiin suhteisiin ja kielteiseen kuvaan itsestä, sekä vähensi tyytyväisyyttä elintasoon. Yksinäisyyden kokemus lisäsi syrjäytymisen riskiä. Näin ollen syrjäytyminen eteni pääasiassa sosiaalisten suhteiden kautta. Alisuoriutumisen oli yhteydessä myös nuorten työllistymiseen, koska työvoiman ulkopuolella olevien nuorten kokemus suoriutumisesta oli opiskelijoita ja työssäkäyviä alhaisempaa. Tämän vuoksi oli todettavissa, ettei työttömyys olisi syrjäytymisen primäärisyy vaan siihen yhteydessä oleva alisuoriutuminen. Alisuoriutumisesta johtuva heikko toimintakyky ja elämänhallinta kertoivat siitä, miksi nuorten syrjäytymiskierre saattoi jatkua pitkään. Tämä selitti syvemmälle ulottuvan näkökulman työvoiman ulkopuolelle jäämisestä. (Lehtonen & Kallunki 2013.) Lämsän (2009) tutkimuksessa syrjäytymisvaara nähtiin suurimmillaan, jos asiakasnuori kohdattiin avuttomana, vastuuttomana sekä tahdottomana. Myös negatiivinen identiteetti ja kielteinen suhtautuminen itseensä kohdistuvaan kontrolliin oli tekijä, joka lisäsi syrjäytymisen kokemusta.

Aaltosen ym. (2015) tutkimuksen mukaan toimeentulotuella oli yhteys nuorten syrjäytymiseen. Myös Paanasen ym. (2019) tutkimuksen mukaan pitkäaikaisesti toimeentulotukeen turvautuminen oli voimakkaimmin yhteydessä syrjäytymiseen. Toimeentulotuen yhteys syrjäytymiseen oli muihin tekijöihin nähden suurin. Aaltosen ym. (2015) tutkimuksessa 97 prosenttia kroonisesti syrjäytyneistä sai tutkimusaikana toimeentulotukea. Syrjäytymisvaaran ulkopuolella olevista henkilöistä ainoastaan 18 prosenttia oli tutkimuksen aikana saanut toimeentulotukea. Paanasen ym. (2019) tutkimuksen mukaan syrjäytyneistä 90 prosenttia oli tutkimuksen aikana saanut toimeentulotukea, kun taas koulutetuista työllisistä ainoastaan 20 prosenttia.

Lämsän (2009) tutkimuksen perusteella pitkittyneessä toimeentulotuentarpeessa ei ollut ainoastaan kyse rahan puutteesta vaan yleisesti nuoren puutteellisista edellytyksistä hoitaa asioitaan. Pitkittänyt toimeentulotuen saanti oli yhteydessä nuoren kouluttamattomuuteen ja työttömyyteen sekä muihin hyvinvoinnin ongelmiin. Ristikarin ym. (2018) tutkimuksen mukaan perheen saaman toimeentulotuen saannilla ja perusasteen koulutuksen välillä oli yhteys. Kun molemmat vanhemmat olivat ilman perusasteen koulutusta, yli puolella perheistä oli pitkäaikainen toimeentulotuenasiakkuus. Näissä perheissä melkein puolet vanhemmista oli saanut myös psykiatrisen diagnoosin. Nämä tekijät olivat yhteydessä lasten hyvinvointiin. Tolosen (2018) tutkimuksessa myös nuoret itse kokivat taloudellisen riippuvuuden ja sosiaaliuilla elämisen olevan yhteydessä syrjäytymiseen.

4.2.2 Päihteet ja rikollinen käyttäytyminen

Tutkimusten mukaan päihteiden käyttö ja rikollinen käyttäytyminen liittyivät syrjäytymiseen. Rintanen (2000) ja Paananen ym. (2019) toivat tutkimuksissaan esiin näiden yhteyden syrjäytymiseen. Paananen ym. (2019) käsitteli tutkimuksessaan myös rikollisuuden yhteyttä syrjäytymiseen. Ristikari ym. (2015) tutkimuksessa käsiteltiin, mitkä tekijät olivat yhteydessä rikollisuuteen.

Paananen ym. (2019) tutkimuksen mukaan lähes 20 prosenttia syrjäytyneistä oli nuoruudessa saanut päihteisiin liittyvän diagnoosin. Vastaava luku koulutetuilla työssäkäyvillä oli ainoastaan alle kaksi prosenttia. Päihdeongelma oli myös toimeentulo-ongelmien jälkeen yksi vahvimmin yhteydessä oleva tekijä syrjäytymiseen. Rintasen (2000) tutkimuksessa syrjäytyneiden alkoholinkäyttö ei merkittävästi eronnut koulua käyvistä. Sen sijaan tupakoinnissa koulua käyvien ja syrjäytymisvaarassa olevien välillä oli eroa. Syrjäytymisvaarassa olevat nuoret tupakoivat koulua käyviä nuoria enemmän. Erityisesti päivittäisessä tupakointimäärässä oli eroa. Syrjäytymisvaarassa olevat polttivat useamman tupakan päivässä kuin koulua käyvät nuoret.

Paanasen ym. (2019) tutkimuksessa koulutettujen työssäkäyvien ja syrjäytyneiden tekemien rikosten määrässä oli eroa. Seitsemän prosenttia työssäkäyvistä koulutetuista oli tehnyt rikoksia, syrjäytyneistä 50 prosentilla oli rikostuomio. Ristikari ym. (2018) tutkimuksen mukaan perheen sosioekonomisella asemalla oli yhteys lasten rikollisuuteen. Yhteys säilyi vahvana vanhempien koulutustaustan sekä pitkittyneen toimeentulotuen saannin näkökulmasta. Todennäköisyys lasten rikollisuuteen kasvoi, mitä enemmän vanhemmilla ja perheellä oli kuormittavia tekijöitä. Perhesyiden lisäksi koulunkäynti ja rikollisuus olivat yhteydessä toisiinsa, koska tuomiot rikoksista olivat yleisempiä, mitä heikompaa koulumenestys oli. Yleisimpiä nuorten saamia rikosnimikkeitä olivat näpistys, ajoneuvorikkomus, liikenneturvallisuuden vaarantaminen, kulkuneuvon kuljettaminen oikeudetta ja liikennesrikkomus.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkielmani tarkoituksena oli selvittää, mitkä tekijät ovat yhteydessä nuorten syrjäytymiseen. Tutkielmassani vastasin kysymyksiin ”Mitkä tekijät altistavat nuoria syrjäytymiseen?” ja ”Mitä ilmiöitä nuorten syrjäytymiseen liittyy?” Tutkimustulokset osoittivat syrjäytymisen olevan monitahoinen ilmiö. Tietyt syrjäytymiseen altistavat tekijät ja syrjäytymiseen liittyvät ilmiöt kuitenkin korostuivat tutkimustuloksissa. Näitä olivat puutteet kasvatuksessa ja hoivassa lapsuudessa, terveys- ja hyvinvointihaasteet, koulutuksen ja työn ulkopuolelle jääminen, toimeentulotuen saanti sekä päihteiden käyttö ja rikollinen käyttäytyminen. Tärkeä havainto oli, että mikään yksittäinen ongelma ei aiheuta syrjäytymistä, vaan kyse on useimmiten kasautuvista ongelmista.

Muun muassa Myrskylä (2012) ja Forssen ym. (2002) tuovat esiin vanhempien ja perheiden kohtaamien haasteiden yhteyden syrjäytymiseen. Myös tämän tutkielman tulosten mukaan vanhempien haasteet altistivat nuoria syrjäytymiseen. Vanhempien ongelmat ja kuormittavat tekijät saattoivat johtaa siihen, että he eivät pystyneet antamaan lapsilleen tarvittavaa hoivaa ja huolenpitoa. Esimerkiksi vanhempien matala koulutus, psyykkiset sairaudet, köyhyys, päihteiden käyttö sekä vähäiset sosiaaliset verkostot altistivat nuoria syrjäytymiseen. Myös muuttuvat elämäntilanteet, kuten vanhempien ero tai toisen vanhemman kuolema saattoi aiheuttaa nuorten syrjäytymistä. Lapsuudessa ja nuoruudessa riittämätön tuen saanti johti usein riippuvuuteen sosiaalitoimen tuesta, joka saattoi altistaa syrjäytymiseen. Mielenkiintoinen tulos oli, että riippuvuus sosiaalitoimen tukeen saattoi entisestään korostaa asiakkaan kyvyttömyyttä ja tätä kautta myös vievän syrjäytymisen prosessia eteenpäin. Esimerkiksi lapsena tai nuorena kodin ulkopuolelle sijoitus lisäsi tulosten mukaan huomattavasti syrjäytymisen riskiä. Sijoitus ei kuitenkaan itsessään altistanut syrjäytymiseen, vaan sijoituksen taustalla olevat syyt.

Tutkimustulosten mukaan syrjäytymiseen liittyi myös psyykkistä ja fyysistä sairastamista. Syrjäytyneillä oli diagnosoitu merkittävästi enemmän psykiatrisia

sairauksia. Marttunen & Haravuori (2015) tuovat esiin mielenterveysongelmien altistavan syrjäytymiseen. Tutkimustulosten mukaan syrjäytyminen ei välttämättä aiheuttanut mielenterveysongelmia, mutta mielenterveysongelmat saattoivat nostaa riskiä syrjäytyä. Myös syrjäytyneiden lääkekustannukset ja terveyspalvelukustannukset olivat tutkimustulosten mukaan suurempia verrattuna muihin ryhmiin. Tuloksissa tuli esiin vanhempien haasteiden ja nuoren heikon koulumenestyksen olevan yhteydessä mielenterveyslääkkeiden käyttöön. Erityisesti lapsuudessa ja nuoruudessa terveyspalveluiden käyttö oli yleisempää niillä, jotka myöhemmin jäivät työn ja koulutuksen ulkopuolelle.

Myrskylän (2012) mukaan matala koulutus oli nuorisotyöttömyyden ja syrjäytymisen tärkein selittäjä, ja koulutustaustan merkitys syrjäytymiseen oli ilmeinen. Tutkielman tulokset osoittivat koulutuksen ja työn ulkopuolelle jäämisen sekä toimeentulotuen saamisen olevan yhteydessä syrjäytymiseen. Tuloksista ilmeni, että syitä koulutuksen ja työn ulkopuolelle jäämiseen olivat esimerkiksi terveysongelmat, mielenterveysongelmat, asunnottomuus, suuret elämänmuutokset, oppimisvaikeudet, perheen tuen puute ja päihteiden käyttö. Myös muutokset lapsen tai nuoren elämäntilanteessa sekä vanhempien tulotaso olivat yhteydessä koulumenestykseen. Tutkielman tulosten mukaan nuoret eivät välttämättä määritelleet itseään syrjäytyneiksi, vaikka he jäivät koulutuksen ulkopuolelle. Sen sijaan työn ulkopuolella olevat nuoret kokivat itsensä syrjäytyneiksi ja erityisesti yksinäisyyden tunne lisäsi tunnetta syrjäytymisestä. Myös Gretschelin & Myllyniemen (2020) tutkimuksessa työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret kokivat suurimmaksi syrjäytymisen syyksi yksinäisyyden. Tämän tutkielman tulosten mukaan yksilön alisuoriutuminen oli yksi lähtökohta syrjäytymiseen ja lisäsi yksinäisyyttä, mikä taas heijastui yksilön sosiaalisiin suhteisiin. Alisuoriutuminen oli myös yhteydessä työllistymiseen ja primaarisyy syrjäytymiselle. Erityisesti alisuoriutumiseen yhteydessä oleva heikko toimintakyky, elämänhallinta ja yksilön negatiivinen identiteetti selittivät nuorten syrjäytymiskierrettä. Syrjäytymiseen yhteydessä olevaksi riskiksi osoittautui myös toimeentulotuen saaminen. Erityisesti pitkittyneen toimeentulotuen yhteys syrjäytymiseen tuli esiin sekä tilastojen että nuorten kokemusten kautta. Tuloksista kuitenkin ilmeni, että kyse ei ollut ainoastaan rahasta vaan ensisijaisesti kyse oli elämänhallinnan haasteista.

Päihteiden käytön yhteys syrjäytymiseen näyttäytyi tuloksissa osittain ristiriitaisena. Toisaalta tuloksista oli todettavissa, että päihteisiin liittyvät diagnoosit olivat syrjäytyneillä yleisiä, mutta taas alkoholinkäyttö ei ollut syrjäytyneillä yleisempää kuin ei syrjäytyneillä. Rikollisen käyttäytymisen yhteys syrjäytymiseen jäi tutkielmassa kapeaksi, koska rikollista käyttäytymistä ei ollut tutkittu laajalti valituissa aineistoissa. Tulosten mukaan syrjäytyneillä oli kuitenkin enemmän tuomioita rikoksista kuin ei syrjäytyneillä. Rikollisuuden syynä olivat vanhempien ja perheen kuormittavat tekijät sekä nuoren heikko koulumenestys.

6 POHDINTA

Ketkä sitten jäävät syrjään? Tutkimusmenetelmänä kuvaileva kirjallisuuskatsaus tuki tutkielman tekoa, koska kyseisen tutkimusmenetelmän avulla oli mahdollista muodostaa näkemys nuorten syrjäytymisestä. Kootun tutkimustiedon avulla pääsin tutkielman tavoitteeseen eli muodostamaan tietoa ja lisäämään ymmärrystä nuorten syrjäytymisestä. Tutkimustuloksia voi hyödyntää tilanteissa, jossa tarvitsee muodostaa kokonaiskuva nuorten syrjäytymisestä. Tulosten mukaan nuorten syrjäytymiseen liittyi monia tekijöitä. Puutteellinen kasvatus ja hoiva lapsuudessa sekä terveys- ja hyvinvointihaasteet altistivat syrjäytymiselle. Lisäksi koulutuksen ja työn ulkopuolelle jääminen, toimeentulotuen saanti, sekä päihteidenkäyttö ja rikollinen käyttäytyminen olivat yhteydessä syrjäytymiseen. Tulosten mukaan erityisesti toimeentulotuen saaminen sekä puutteellinen kasvatus ja hoiva lapsuudessa linkittyivät nuorten syrjäytymiseen. Marttusen & Haravuoren (2015) mukaan fysiologiset kehitysvaiheet tapahtuvat pääosin vauvaiässä, lapsuudessa ja varhaisnuoruudessa, jolloin ollaan erityisen alttiita ympäristötekijöille. Tämä teoria vahvistaa lapsuuden ja nuoruuden olevan tärkeä kehitysvaihe. Tämä selittää osin sen, miksi juuri lapsuudessa koettu puutteellinen kasvatus ja hoiva ovat yhteydessä myös nuorten syrjäytymiseen.

Tutkimustulokset vahvistivat syrjäytymisen prosessinomaisuutta (ks. Tuuva-Hongisto 2019). Prosessin jokainen taso tuli esiin tutkielman tuloksissa. Syrjäytymistä edeltävät ongelmat kotona ja koulussa. Ongelmat koulussa saattoi johtaa koulun keskeyttämiseen ja tätä myötä heikkoon työmarkkina-asemaan. Heikosta työmarkkina-asemasta saattoi aiheutua riippuvuus yhteiskunnan tuesta. Syrjäytymisen edetessä prosessin viimeisellä tasolla tuloksissa olevat elämänhallinnan ongelmat, päihteiden käyttö ja rikollinen käyttäytyminen olivat yhteydessä syrjäytymiseen.

Tutkimuksen tulokset vahvistivat sen, että mikään yksittäinen tekijä ei aiheuta nuorten syrjäytymistä vaan kyse on kasautuvista ongelmista. Siksi nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen on haaste yhteiskunnan kuin sosiaalityönkin näkökulmasta. Tutkimustulosten perusteella on tärkeää arvioida, ovatko tukitoimet asiakaslähtöisiä vai

yhteiskunnan oletetun normaalin kaltaisia? Tärkeää on myös kysyä, keskitytäänkö syrjäytymisen ehkäisyssä oikeisiin asioihin, jos ennaltaehkäisyssä keskitytään sosiaalityöntekijöiden resursseihin, yhden luukun palveluihin ja kuntouttavan työtoiminnan kehittämiseen? (Aaltonen ym. 2015.) Näihin asioihin keskittyminen osoittaa sen, että tällöin nuoren syrjäytyminen on jo tapahtunut. Mitkä sitten olisivat tehokkaimpia keinoja ehkäistä syrjäytymistä? Erityisesti varhainen tuki perheille on avainasemassa nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisyssä. Varhaisen puuttumisen tulisi sisältää tukea vanhempien omiin haasteisiin ja vanhemmuuteen sekä toimeentuloon. Myös lasten ja nuorten tulisi saada oikea-aikaisia tukikeinoja muun muassa mahdollisiin koulu- ja mielenterveydenhaasteisiin sekä sosiaalisiin suhteisiin. Tämän tutkielman aineistoista myös Aaltonen (2015), Paananen (2019), Lämsä (2009) ja Ristikari (2018) korostavat perhelähtöistä tukemista syrjäytymisen ehkäisyssä.

Tutkielman tulosten luotettavuutta vahvistaa se, että aineistot ovat tieteellisesti korkeatasoisia ja niiden avulla olen pystynyt vastaamaan tutkimuskysymyksiin. Tulosten luotettavuutta lisää myös se, että tuloksia analysoidessa ja tutkimustuloksia kirjoittaessa kiinnitin erityistä huolellisuutta siihen, että tieto pysyi muuttumattomana. Syrjäytymisen tutkimuksissa on havaittu, että syrjäytyneiden on taipumusta pudota tutkimusten ulkopuolelle (mm. Lehtonen & Kallunki 2013, 13). Tämä ongelma saattaa näyttäytyä myös tämän tutkielman tuloksissa, jos tämä ongelma on ollut tutkielman aineistoissa. Huomioitavaa on, että samanlaiset syrjäytymiseen liittyvät teemat toistuivat kuitenkin useissa tutkimuksissa, kuten myös tämän tutkielman aineisto osoitti. Jatkossa olisi mielenkiintoista tarkastella nuorten syrjäytymistä vertailemalla kotimaisten ja kansainvälisten tutkimusten tuloksia ja luoda monipuolisemman katsauksen nuorten syrjäytymisestä. Tutkielman vahvuutena on kuitenkin poikkitieteellinen tutkimusaineisto, sillä tutkimusaineistot paikantuvat eri tieteenaloille.

Nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisemiseksi ja vähentämiseksi on tehty useita toimenpiteitä, kuten Ohjaamo-toiminnan käynnistäminen sekä Nuorisotakuun voimaantulo (Ristikari ym. 2018) ja uusimpana muutoksena oppivelvollisuuden nostaminen (Valtioneuvosto 2021). Näistä toimenpiteistä huolimatta nuorten syrjäytymistä ei ole onnistuttu merkittävästi vähentämään. Syrjäytyneiden määrä on pitkään aikaan pysynyt suhteellisen samana. Nuorten syrjäytymisen tutkimukseen olisi tärkeää suunnata riittävästi resursseja, jotta syrjäytymistä pystyttäisiin ennaltaehkäisemään nykyistä paremmin. Erityisesti olisi syytä tutkia ja arvioida, miten tämän hetken tukikeinot ja palvelut todellisuudessa ehkäisevät syrjäytymistä. Tulevaisuudessa olisi tärkeää myös tutkia, onko oppivelvollisuuden nostamisella saatu toivottavaa muutosta. Tutkimustulokset osoittivat, että tutkimuksia on tehty runsaasti järjestelmän näkökulmasta, mutta yhtä tärkeää olisi myös saada tutkimustietoa nuorten omista kokemuksista syrjäytymiseen liittyen.

LÄHTEET

Aalberg, V. & Siimes, M. A. 2007. Lapsesta aikuiseksi. Nuorten kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Helsinki: Nemo.

Aaltonen, S., Berg, P. & Ikäheimo, S. 2015. Nuoret luukulla. Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. [online] <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/nuoret-luukulla.pdf> 3.12.2021 Luettu 4.12.2021.

Forsen, K., Laine, K. & Tähtinen, J. 2002. Hyvinvoinnin tekijät ja uhat lapsuudessa. Teoksessa Juhila, K., Forsberg, H. & Roivainen, I. (toim.). Marginaalit ja sosiaalityö. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 81–104. [online] <https://www.jyu.fi/hytk/fi/laitokset/yfi/tutkimus/sophi/51-75/SoPhi65.pdf#page=82> Luettu 14.12.2021.

Gretschel, A. & Myllyniemi, S. 2020. Kuulummeko yhteiskuntaan? Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten käsityksiä tulevaisuudesta, demokratiasta ja julkisista palveluista. Helsinki: KAKS- Kunnallisalan kehittämissäätiö. [online] https://kaks.fi/wp-content/uploads/2021/01/tutkimusjulkaisu-110_nettiin.pdf Luettu 9.12.2021.

Hilli, P., Ståhl, T., Merikukka, M. & Ristikari, T. 2017. Syrjäytymisen hinta- case investoinnin kannattavuuslaskelma. Yhteiskuntapolitiikka 82 (6), 663–675. [online] https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135714/YP1706_Hilliym.pdf?sequence=2 Luettu 12.12.2021.

Kainulainen, S. & Saari, J. 2013. Koettu huono-osaisuus Suomessa. Teoksessa Niemelä, M. & Saari, J. (toim.). Huono-osaisten hyvinvointi Suomessa. Kelan tutkimusosasto, teemakirja 10. Tampere: Juvenes print, 22–43.

Kauppinen, T., Saikku, P. & Kokko, R-T. 2010. Työttömyys ja huono-osaisuuden kasautuminen. Teoksessa Varama, M., Moisio P., & Karvonen, S. (toim.). Suomalaisten hyvinvointi 2010. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus, 235–250. [online]

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80297/8cec7cec-5cf3-4209-ba7a0334ecdb6e1d.pdf?sequence=1#page=235> Luettu 3.12.2021.

Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita.

Lehtonen, O. & Kallunki, V. 2013. Nuorten aikuisten syrjäytymiskierre. Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti, 21(2), 128–143. [online] <https://journal.fi/janus/article/view/50693/15399> Luettu 11.1.2022.

Lämsä, A-L. 2009. Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä. Lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon asiakirjojen valossa. Oulun yliopisto: Kasvatustieteiden tiedekunta. [online] <http://jultika oulu.fi/files/isbn9789514290213.pdf> Luettu 15.1.2022.

MacDonald, R. 1997. Dangerous youth and the dangerous class. In: MacDonald, Robert (edit.) Youth, the `Underclass` and Social Exclusion. London: Routledge. 1–25.

Marttunen, M. & Haravuori, H. 2015. Nuorison tilanne- miksi nuoret syrjäytyvät vai syrjäytyvätkö? Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2009–2015. Miten tästä eteenpäin? THL: Työpäperi 20/2015. [online] https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136760/Nuorison%20tilanne_artikkeli%20dokumentista%20THL_TY%C3%962015_20_WEB_sis.pdf?sequence=1 Luettu 14.12.2021.

Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Gummerus.

Myllyniemi, S. & Berg, P. 2013. Nuoria liikkeellä! Nuorten vapaa-aikatutkimus 2013. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Valtion liikuntaneuvosto, Nuorisoasiain neuvottelukunta, Nuorisotutkimusseura ja tekijät. [online] https://tietoanurista.fi/wp-content/uploads/2013/08/Nuoria_liikkeell%C3%A4_Julkaisu_Nettiversio_korjattu.pdf Luettu 18.12.2021.

Myrskylä, P. 2012. HUKASSA. Keitä ovat hukassa olevat nuoret? EVA analyysi. [online] <https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/02/Syrjaytyminen.pdf> Luettu 14.12.2021.

Notkola, V., Pitkänen S., Tuusa, M., Ala-Kauhaluoma, M., Harkko, J., Korkeamäki, J., Lehikoinen, T., Lehtoranta, P. & Puumalainen, J. Nuorten syrjäytyminen. Tietoa, toimintaa ja tuloksia? Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2013. [online] https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/julkaisut/Documents/trvj_1+2013.pdf Luettu 18.1.2021.

Nuorisolaki 1285/2016. Nuorisolaki 21.12.2016/1285. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161285> Luettu 16.12.2021.

Nurmi, J-E.2011. Miksi nuori syrjäytyy? NMI-bulletin 21 (2), 28–35. Jyväskylä: Niilo Mäki-Säätiö. [online] <https://bulletin.nmi.fi/wp-content/uploads/2011/04/Nurmi.pdf> Luettu 12.12.2021.

Paananen, R., Surakka, A., Kainulainen, S., Ristikari, T. & Gissler, M. 2019. Nuorten aikuisten syrjäytymiseen liittyvät tekijät ja sosiaali- ja terveystalviuuihin

ajoittuminen. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti (56), 114–128. [online] [file:///C:/Users/nea.holmqvist/Downloads/73002-Kirjoi-tus%20\(sis%C3%A4lt%C3%A4en%20ydinasiat,tiivistelm%C3%A4t%20&%20asia-sanat\)-117650-1-10-20190428%20\(21\).pdf](file:///C:/Users/nea.holmqvist/Downloads/73002-Kirjoi-tus%20(sis%C3%A4lt%C3%A4en%20ydinasiat,tiivistelm%C3%A4t%20&%20asia-sanat)-117650-1-10-20190428%20(21).pdf) Luettu 12.1.2022.

Raunio, K. 2006. Syrjäytyminen. Sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.

Rintanen, H. 2000. Terveys ja koulutuksellinen syrjäytyminen nuoren miehen elämänkulussa. Tampere: Tampereen yliopisto. [online] <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/66990> Luettu 16.1.2022.

Ristikari, T., Keski-Säntti, M., Sutela, E., Haapakorva, P., Kiilakoski, T., Pekkari-nen, T., Kääriälä, A., Aaltonen, M., Huotari, T., Merikukka., Salo, J., Juutinen, A., Pe-sonen-Smith, A. & Gissler, M. 2018. Suomi lasten kasvuympäristönä: Kahdeksantoista vuoden seuranta vuonna 1997 syntyneistä. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. [online] https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137104/URN_ISBN_978-952-343-152-2.pdf?sequence=1&isAllowed=y Luettu 14.1.2022.

Saari, J., Eskelinen, N. & Björklund, L. 2020. Raskas perintö- Ylisukupolvinen huono-osaisuus Suomessa. Helsinki: Gaudeamus.

Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopiston julkaisuja. [online] https://www.uwasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf Luettu 10.12.2021.

Silver, H. & Miller, S.M. 2003. Social Exclusion. The European Approach to Dis-advantage. Indicators vol. 2, 1–17. [online] <https://www.humiliationstudies.org/documents/SilverSocialExclusion.pdf> Luettu 13.2.2022.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 1999. Ehdotukset syrjäytymisen vastaisista toi-mista. Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmän muistioita 1999:7.

Stolt, M., Axelin, A. & Suhonen, R. (toim.). 2015. Kirjallisuuskatsaus hoitotie-teessä. Turku: Turun yliopisto. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja, tutkimuksia ja ra-portteja.

Talentia. 2017. Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Helsinki: Talentia. [online] <https://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/> Lu-ettu 4.1.2022.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2021. Nuorten syrjäytymisen ehkäisy. [online] <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/hyvinvointi-ja-terveys/nuorten-syrjaytymisen-ehkaisy> Luettu 9.12.2021.

Tolonen, T. 2018. Menestys, pärjääminen ja syrjäytyminen: Nuorten elämäntyylit ja luokkaerot. Tampere: Vastapaino, 226–254. [online] <https://blogs.helsinki.fi/tatolone/files/2018/10/Tolonen-2018-luokka-ja-sukupuoli-artikkeli.pdf> Luettu 21.12.2021.

Tulokas, M. & Laakkonen, A. 2018. Kelan tilastollinen vuosikirja 2017. Helsinki: Kansaneläkelaitos.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tuuva-Hongisto, S. 2019. Nuorten syrjäytyminen ja alueellisen eriytymisen vähentäminen. Tutkimuskirjallisuuteen ja – raportteihin pohjautuva kartoitus. Mikkeli: Juvenia- Nuorisoalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu.[online]<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/161809/URNISBN9789523441576.pdf?sequence=2&isAllowed=y> Luettu 11.12.2021.

Törrönen, M.& Vornanen, R. 2002. Emotionaalinen huono-osaisuus peruskoulu-
laisten korostamana syrjäytymisenä. Nuorisotutkimus 20 (4), 18–32. [online]
https://tuhat.helsinki.fi/ws/portalfiles/portal/23179590/mt._emotionaalinen_huono_osaisuus.pdf Luettu 15.12.2021 Luettu 14.12.2021.

Valtioneuvosto. 2020. Valtakunnallinen nuorityön ja -politiikan ohjelma 2020–2023. Tavoitteena nuoren merkityksellinen elämä ja osallisuus yhteiskunnassa. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020: 2. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. [online] https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162007/OKM_2020_2_VANUPO_fi_u.pdf?sequence=1&isAllowed=y Luettu 16.12.2021.

Valtioneuvosto. 2021. Oppivelvollisuus laajenee elokuussa 2021- edellytyksiä nuorten oppimiseen ja hyvinvointiin parannetaan, työllisyysastetta nostetaan. [online] <https://valtioneuvosto.fi/-/1410845/oppivelvollisuus-laajenee-elokuussa-2021-edellytyksia-nuorten-oppimiseen-ja-hyvinvointiin-parannetaan-tyollisyysastetta-nostetaan> Luettu 29.12.2021.

LIITTEET

LIITE 1 TUTKIELMAN AINEISTON KUVAUS

Tekijät ja tutkimuksen nimi	Tutkimuksen tarkoitus	Tutkittavat ja tutkimuksen tyyppi
Lehtonen, O. & Kallunki, V. (2013). Janus vol 21 (2), 128-143. Nuorten aikuisten syrjäytymiskierre	Syrjäytymisen toteutumista tarkastellaan erilaisen kielteisten tekijöiden kasaantumisen kautta. Tutkimuksessa testataan polkumallilla aikaisempien tutkimusten ja teorian pohjalta muodostettua oletusta nuorten aikuisten syrjäytymiskierteestä.	N=1400, 16-29-vuotiaita kymenlaaksolaisia nuoria. Tieteellinen artikkeli.
Paananen, R., Surakka, A., Kainulainen, S., Ristikari T. & Gissler M. (2019). Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 56, 114-128. Nuorten aikuisten syrjäytymiseen liittyvät tekijät ja sosiaali- ja terveyspalveluiden ajoittuminen	Tutkimuksessa selvitettiin, kuinka suurta osuutta ikäluokasta syrjäytyminen koskee aikuisuudessa, sekä miten syrjäytyminen jakaantuu sukupuolittain, mitkä tekijät lapsuudessa ja nuoruudessa liittyvät syrjäytymiseen, sekä näiden tekijöiden yleisyyttä koulutettujen työllisten, koulutettujen työttömien, kouluttamattomien työllisten sekä syrjäytyneiden ryhmien välillä. Tutkimuksessa tarkasteltiin myös lapsuuden ja nuoruuden sosiaali- ja terveyspalveluiden käyntimääriä ja ajoittumista koulutettujen työllisten ja syrjäytyneiden ryhmissä.	N=60 069 25-28-vuotiaita. Tieteellinen artikkeli.

Ristikari, T., Keski-Säntti, M., Sutela, E., Haapakorva, P., Kiilakoski, T. Pekkarinen, E., Kääriälä, A., Aaltonen, M., Huotari, T., Merikukka, M., Salo, J., Juutinen, A., Pesonen-Smith, A & Gissler, M. (2018). Terveiden- ja hyvinvoinnin laitos. Suomi lasten kasvu-ympäristönä - Kahdeksantoista vuoden seuranta vuonna 1997 syntyneistä	Suomi lasten kasvu-ympäristönä -raportissa kuvataan Suomessa vuonna 1997 syntyneiden lasten elämäntilannetta täysi-ikäisyyteen asti.	N= 57 152 henkilöä Raportti.
Aaltonen, S., Berg, P. & Ikäheimo, S. (2015). Nuorisotutkimusverkosto. Nuoret luukulla. Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä.	Raportoitava "Nuoret ja palvelujärjestelmä" -hanke liittyy suureen syrjäytymiskertomukseen, sillä sen lähtökohtana oli pyrkimys täydentää aiempien selvitysten rakentamaa kuvaa syrjäytymisvaarassa olevista nuorista sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen käytöstä ja kustannuksista.	Nuorisotutkimusverkoston julkaisu.
Lämsä, A-L. (2009). Kasvatustieteiden tiedekunta ja opettajakoulutuksen yksikkö, Oulun yliopisto. Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä- Lasten ja nuorten syrjäytyminen	Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata ja selvittää lasten ja nuorten syrjäytymisongelman laatua ja dynamiikkaa sosiaalihuollon asiakirjojen valossa.	N= 990 alle 25-vuotiaan sosiaalihuollon lastensuojelun tai toimeentulotuen asiakkaan asiakirjat vuosilta 1992-1997 kuvauksina lasten ja nuorten elämäntilanteista ja elämäntilanteista 1990-luvun alun laman jälkeisessä Suomessa.

sosiaalihuollon asiakirjojen valossa		Väitöskirja.
Rintanen, H. (2000). Tampereen yliopisto. Terveys ja koulutuksellinen syrjäytyminen nuoren miehen elämäkultussa	Tutkimuksessa analysoidaan syrjäytymistä ja siihen vaikuttavia asioita koulutuksellisen syrjäytymisen näkökulmasta.	N=1518 Väitöskirja.
Tolonen, T. (2018). Nuorisotutkimusverkosto. 226-254. Menestys, pärjääminen ja syrjäytyminen, nuorten elämäntyylit ja luokkaerot	Käsittelee nuorten tapoja puhua menestyksestä, pärjäämisestä sekä syrjäytymisestä ja miettii miten puhutavat asettuvat elämäntavalliseksi ja -tyylilliseksi jatkumoksi suhteessa heidän sosiaaliseen taustaansa.	N= 61 Tieteellinen artikkeli.